

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת מטות מסעי תשפ"ג

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

איש כי ידר נדר לד' (ל, ג)

במדרש: הדא הוא דכתיב "ימינו כצל עובר" בביאור מדרש זה כתב בספר הקדוש "קדושת לוי", עפ"י הגמ' נדרים (י, א) שאסור לומר "לה' קרבן" רק יאמר "קרבן לה'" והטעם, שמא ימות אחרי שיזכיר שם ד' קודם שיאמר "קרבן" ויוציא ח"ו שם שמים לבטלה, לפי זה אמר כאן הפסוק "נדר לה'" ולא כתוב "לה' נדר" כנ"ל שמא ימות קודם, וזה מה שבא המדרש ליישב, למה כתב בסדר זה? ומתירץ הדא הוא דכתיב ימינו כצל עובר וא"כ יש חשש שלא יספיק לסיים את המילה קרבן.

בהקשר לזה, ישנה פנינה נפלאה בספר "שם משמעון" על התורה, בשם הרב הגאון החסיד מו"ה יצחק פרענקל זצ"ל האבד"ק טיסמניץ שהקשה על מנהג העולם כשנותנים שלום זה לזה, שהמקדים שלום לחבירו אומר "שלום עליכם" וחבירו משיבו "עליכם השלום" וקשה למה לא משיבו ג"כ "שלום עליכם" ולמה הפוך מילותיו? ותירץ הגאון ז"ל שהטעם הוא דמציונו ש"שלום" הוא אחד משמותיו של הקב"ה כמו שנאמר בספר שופטים "ויקראו לה' שלום", לפי זה יש לבאר שלכן עונה חבירו "עליכם השלום" ולא "שלום עליכם" מטעם דחיישין שמא ימות ח"ו ונמצא שם שמים מתחלל, ואם תשאל איך יכול הראשון לומר מקודם "שלום" ואחר כך "עליכם" ולמה לא חיישין שמא ימות? התשובה: מטעם דאיתא בחז"ל "כל המקדים שלום לחבירו מאריכין לו ימיו ושנותיו" א"כ ליכא למיחש כלל שמא ימות דאדרבא מאריכין לו ימיו ושנותיו...

(תפארת יוסף)

לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה (ל, ג)

בספר "דרך שיחה" (מה שנשאל והשיב הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל) מובא:

הביא הרב בס' "ארחות ישר" (דף ו' ע"ב) מספר חסידים שאם ישמור האדם את פיו מדיבורים אסורים ולא יחל דברו, אזי כל אשר יבקש מהש"ת יתקבל, וכן הובא מהחיד"א על פסוק זה.

והוסיף הרב: סיפר לי אבא זצ"ל שכאשר בנו את בנין ישיבת נובהרדוק בפינסק, היו באים מדי שנה לסנדלר שם כדי לבקש כסף, ופעם אחת אמר למבקשים: "לא גמרתם את הבנין, לעולם כבר לא תגמרו!" וכך הוה, לפני שגמרו את הבנין באה השואה ולא גמרו את הבנין.

שאלתי את הרב אם הכיר את הסנדלר מת"א שמחזיקים אותו לצדיק וקדוש, ואמר לי: לא הכרתיו, רק פ"א בא אלי יהודי שאתן לו כתי" מהחזו"א, שאלתיו למה לך זה, ואמר שהוא חולה מאד רח"ל, ולפי דעת הרופאים נותרו לו רק שבועיים לחיות, הלך לסנדלר הנ"ל, ואמר לו שישגי כתי" של החזו"א ויתלהו על צווארו כמו קמיע ועי"ז יחיה, לי לא היה כתי" מהחזו"א, ושלחתיו להגר"ר שמריהו גריינימן זצ"ל, ולא ידוע לי מה היה סופו של הנ"ל.

סיפר הרב זצוק"ל, כי הרופא הגוי שבא מארה"ב לנתח את חמיו מרן הגר"י אלישיב זצוק"ל ביקש ברכה מחמיו, ושאלו: על מה אתה רוצה ברכה? וענהו, שהניתוח יצליח. ונתן לו ברכה. ואמרתי להרב שאם כן נמצא שהניתוח עבר ב"ה בהצלחה מכח ברכת חמיו, רק שתמיד הרי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין אכן כאן הרי היה זה ברכה לגוי, ועי"ז אינו בגדר "מתיר עצמו" נהנה הרב והוסיף: שבמסכת מועד קטן דף ט' ע"ב אמרו "אמר ליה הנך כולהו ברכתא נינהו וכו'" ושמעתי מאבא זצ"ל, בשם המגיד מדובנא ז"ל שאמר כי מה שאמרו כך כי ידעו שלא יבין וישאל אביו, ועי"ז שאביו יתרגם זה יהיה ברכה מאביו.

סיפר הרב, כי השאגת אריה בסוף ימיו היה רב במיץ, ושמע שאנשים מתלחשים, שאל על מה, וענו שהנה לא ידעו שיבוא רב זקן כזה, וכמה זמן כבר יהיה אצלם. השאגת אריה היה אז בן שבעים שנה ואמר, שהוא מבטיח להם עשרים שנה, ואכן כך היה שנפטר כשהיה בן תשעים.

סיפר הרב, שסיפר לו הגאון ר' מאיר קרליץ זצ"ל, כי בוילנא היכן שהגר"א קבע מקום תפילתו היתה חבית עם מים לנט"י עבור הציבור, פ"א

נגש הגר"א ליטול ידיו, ולא היו כבר מים בחבית, ראה זאת א' הילדים, רץ מיד לביתו והביא לו מים, אמר לו הגר"א: תחיה מאה שנה. כשהגיע הלה לגיל תשעים ותשע, נחלה, ולא רצה שיביאו רופא אצלו, ובהגיעו לגיל מאה שנה בדיוק, נפטר. ר' מאיר סיפר שהכיר את היהודי בוילנא.

אמרתי להרב מה ששמעתי שהיה אצל הח"ח הרבה פעמים שביקשוהו ברכה, והיה עונה: למה לך ללכת מאחור תלך ותפנה בדרך הישרה להקב"ה. ופ"א אמר כן לבני זוג שלא זכו לזש"ק לכו ישר להקב"ה ואח"כ באמת נושעו. וביאר הרב, מקודם חשבו שיש מה שיכול להושיען ואח"כ סמכו רק על הקב"ה, בזה לבד נושעו.

סיפר הרב, כי כאשר עמד ש. פ. לבחירות מול מ. ב. אמרו לאבא זצ"ל ש. פ. אמר כי אם יבחר לראה"מ יקח את כל בחורי הישיבות לצבא. ואמר אבא ז"ל "ער וועט קיין מאל ניט זיין אראש ממשלה" - הוא כבר אף פעם לא יהיה ראש ממשלה. אמרו לי שהוא מרגיש ש'קללה רובצת עליו' אני יודע איזו קללה, זו הקללה של האבא, ואף ש'יהן כרא"מ באופן של 'ממלא מקום', אבל מעולם לא נבחר יותר.

כך היו הגדולים מכסים את המופתים שעשו: ספרתי להרב מה ששמעתי מהגאון ר' יואל קלופט זצ"ל, ששמע מהרב קלמס זצ"ל רב דמוסקבה, שפ"א נסע הרב קלמס עם הרידב"ז ברכבת, ולפתע הגיע לרידב"ז יהודי המתחנן על אשתו שהיא עומדת לילד וכבר התחילו צירים, וכעת היא ברכבת באמצע הדרך. אמר לו הרידב"ז: מה אני כבר יכול לעזור לך, המשיך האיש להתחנן על נפשו, ואז אמר לו הרידב"ז: תאמר שבע פעמים "יושב בסתר וגו'" הפוך. והנה מיד אח"כ בא היהודי והודה לרידב"ז שאכן פסקו הצירים. שאל הרב קלמס את הרידב"ז: מהיכתי תיתי אמרת לו כך? ענהו הרידב"ז: העניין פשוט יש סגולה למקשה לילד לומר שבע פעמים "יושב בסתר וגו'" שזה מציל מצרה, וכיון שה'מקשה לילד' נפתח הולד ע"י שאומרים יושב בסתר ישר, ממילא על ידי שאומרים אותו הפוך נסגר הולד...

הוסיף הרב: היתה פעם אשה עגונה שבעלה נעלם ולא ידעה אם הוא חי או שמא השתמד ח"ו, באה אל ה'בית הלוי' ואמר לה: מה אוכל לעזור לך, אמרה לו: רבי רק תאמר לי אם הוא חי, ענה לה: הוא חי. שוב שאלה: רק תאמר לי אם הוא השתמד, ענה לה: לא. ושוב שאלה: רק תאמר לי אם יחזור, ענה לה: יחזור. ולאחר זמן אכן חזר הבעל חי בריא ושלם.

אמרו לבית הלוי כי הנה מופת גדול. אמר להם אין זה מופת כלל, כי מה שאמרתי שהוא חי, משום "חזקת חיים". מה שאמרתי שלא השתמד, משום "חזקת כשרות". ומה שאמרתי שישוב, כי אם הוא חי, וכשר, מדוע שלא יחזור...

ידוע המעשה על רבי אהרן הכהן זצ"ל, חתן מרן הח"ח זצ"ל, בהיותו אברך סמוך על שולחן חותנו נחל פעם אכזבה בהשתדלותו להשיג משרת רבנות בעיר מסויימת, הצטער על כך ר' אהרן והשיח לבו בפני חותנו. הח"ח דיבר על לבו, והצביע על גודל האחוריות שברבנות, וכי אין כדאי להצטער בשל אי קבלת המשרה. ברם, דעתו של חתנו טרם נחה בזאת.

הציע לפניו הח"ח לספר לו מה שאירע לו בתקופה הקצרה בה כיהן כרב בעיירתו ראדיון, ושהיווה א' הגורמים לעזיבתו את הרבנות, אך בתנאי שיקבל ר' אהרן ע"ע לבל יספר זאת לאיש כל עוד שהוא - הח"ח - נמצא בחיים, וכך סיפר לו הח"ח:

באותו זמן ארע שאחד הקצבים נתפס במכירת בשר טריפה, והועבר מיד מחזקתו. הלה בא לפני, והביע חרטה על מעשהו, והבטיח שלא ישוב עוד לכסלה. נוכחתי שהלה מתכוון ברצינות, ומאידך היה נתון במצוקה וטפלי היו תלויים בו, שיתפתי מדת רחמים לדין והחזרתיו לכשרותו, ואילו על חטאו קנסתיו לנדב לבימ"ד ארבעים ליטרא של נרות. הקצב לא האריך ימים לאחור אותו מעשה, וכעבור זמן קצר הלך לעולמו. באחד הימים, ואני לומד כדרכי בעזרת נשים שלידי ביהכ"נס, נפלה עלי תרדמה, ובחלומי,

יש שלום הכל שקט שליו ומשמעם, לא כן כאשר מזדמנת מחלוקת יפה ושמנה, יש חוויות מעניינות, החיים מגוונים יותר...

זאת ועוד, בזמני שלום הרבה אנשים נבלעים ומוסתרים ברקע שבצד, לא שומעים אותם ולא רואים אותם, לא כן בשעת מחלוקת - בולטים הם לעין כל, ויש להם הזדמנות להשמיע את דעותיהם.

הבה נודה על האמת: המחלוקת עבור רובנו היא מתוקה מדבש ונופת צופים, וצריך רב גדול כמו אהרן, ללמדנו לאהוב את השלום, עוד לפני שנוכל לעשות פעולות מעשיות של רדיפה אחר שלום.

משל למה הדבר דומה? לאותו ילד שהזדמן למקום שריפה גדולה בבית מגורים, ורואה את הפעולות הנמרצות של מכבי האש, עולים ויורדים בסולמות גבוהים, מצילים אנשים, מתיזים מים, והוא רואה ומשתאה על המראה, וכ"ש אם הוא עצמו לקח חלק באיזו פעולת הצלה, ואף קיבל תשואות חן על כך, שמעתה מחכה הוא בכליון עינים מתי הזדמן עוד פעם שריפה ענקית כזאת, וכבר הוא חשוד מעתה להדליק אש בבית בכדי לעבור עוד פעם את החוויה הגדולה הזו, ואפילו לגרום לאסון כבד ח"ו, ויש צורך גדול ללמדו לא לאהוב את השריפה.

זה ממש מה שהיה אהרן מלמד, לאהוב את השלום ה"משמעם" ולשנוא את המחלוקת ה"מרגשת"!

לכן יום הסתלקותו של אהרן הוא יום צער ובכיה לדורות, ועלינו לזכור את תורתו של אהרן, לדעת שעד כמה שהמחלוקת נחמדת למראה ותאוה היא לעינים, אסון וקללה נוראים מונחים בה, ולעומתה מביא השלום שפע של הצלחה וברכה מרובה.

(תפארת שמשון)

והקרייתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רצח (לה, יא)

מפסוק זה למדו חז"ל (מכות י) שהיו סימנים וחיצים שכוונו את הרוצחים להגיע לעיר מקלט, שואלים המפרשים, למה לעיר מקלט שמו שלטים ואילו לעולי הרגל לא שמו שלטי הכוונה?

בספר שי לתורה מביא בשם הגרי"ז שאמר, אדם שרצח בשוגג מבוהל כולו ממעשיו ומפחד ליצור קשר עם אנשים כדי לשואלם איך להגיע לעיר מקלט פן יבולע לו, משא"כ בעולי הרגלים שאין להם פחד לשואל אנשים, וכמו שמצאנו באלקנה אביו של שמואל הנביא שעלה כל שנה מדרך אחרת כדי שיצטרפו אליו עוד אנשים וקיבל שכר גדול.

בספר טללי אורות (פר' וזאת הברכה) הביא מעשה: מרן הרב מפונביז' תינה לפני מרן בעל ה"חזון איש" צערו וכאבו כי בשעה שהוא מכתת רגליו בכל העולם יום וליל ללא מנוח ושהות על פתחי נדיבים ותורמים לקנין וקיום הישיבה הק', הרי בזמן זה הולכת ונבנית להבדיל אונברסיטה, והנה היא פורחת ונבנית בנינים ע"ג בנינים, אגפים ע"ג אגפים, ללא קושי ללא טרחה מרובה.

השיב לו מרן החזו"א על אתר, ידוע כי התורה צוותה להציב סימנים לרוצח שנס לעיר מקלט שיידע את הדרך לברוח מגואלי הדם. נשאלת השאלה מדוע א"כ לא צוותה תורה לעשות אותם סימנים גם לעולי רגלים אשר היו הולכים ממקום למקום ושואלים על הדרך העולה לירושלים, מדוע לא יציבו להם סימנים?

אלא, הטעים מרן החזו"א זצ"ל, אילו יבוא רוצח וישאל על הדרך לעיר מקלט, יכול להיות מצב כי כל זמן מה יבוא רוצח אחר וישאל, ואחריו עוד אחד, וימצא כי ישמעו הרבה על רציחה, את זה רצתה התורה למנוע כי השמיעה החזרת ונשנית בכחה לקלקל הנפש, ולכן הציבו לו סימנים חיצים שלא יהיה עליו לשואל וידע את הדרך לבדו, משא"כ עולי רגלים בעלותם להראות פני ה' אדרבא התורה דווקא רוצה שיבואו לכל עיר וישאלו בכל מקום האיך עולים לרגל והאיך היא הדרך ועי"ז בוודאי יצטרפו אליהם ויעלו עמהם לרגל לראות פני ה' ולכן לא הציבו להם סימנים.

כן הוא הוסיף החזו"א גם בענייך, פרנסי האוניברסיטה הדואגים לכלכלתם אילו יקשה עליהם מלאכת איסוף הכספים ויצטרכו לסובב בעולם ולדאוג למגביות ולתרומות הרי בכך ישמעו ממצאותם וינסו לתודעת ההמון, ובזה אין חפץ להקב"ה, לכן הוא מספק להם כספם וכלכלתם בהשקט שיבנו ויעשו, העיקר שיהיה בשקט, אבל מי שבונה ישיבה מי שבונה תורה, אדרבא הקב"ה רוצה שישמעו עוד ועוד על מעלת וחישיבות התורה ובכך יתקדש שם שמים בעולם, לכן עושה הקב"ה שיהיה לו קשה לגייס כסף כדי שיצטרך לסוב על פני העולם כולו ולעורר את העם ולדבר אל ליבו על תורה ועל מעלתה ומעלת לומדיה.

(טללי אורות ושי לתורה)

והצילו העדה את הרוצח (לה, כה)

בגמ' בסנהדרין (יז, א) "אמר רב כהנא סנהדרין שראו כולן לחובה פוטרין אותו", הגמ' שם מסבירה שהיות שיש מצוה של "הצילו את הרוצח" וחיבים להלין את דינו שיוכלו להפך בזכותו, וכאן שכולם מחייבים מיד,

והנה שלשה אנשי צורה מופיעים לנגדי והגדול שביניהם פונה אלי בשאלה: ר' ישראל מאיר הלא תזכור המאורע באותו קצב שקנסתו לנדב מ' ליטרא נרות, אמור נא, לשם מה התכוונת בקנס זה, בתור עונש למען יזהר להבא וכן לטובת הציבור למען ישמעו ויראו או גם למען תהיה לנענש כפרה על עוונת? נדהמתי מאד, וראש המדברים הרגיעני ואמר שימתינו לי עד שתשוב דעתי אלי, נתתי לב להיזכר באותו ענין, והשבתי שעד כמה שבכרוני הקנס הוטל עליו לשם עונש, ולא לשם כפרה.

כשהתעוררתי מתרדמתי, ראשי היה כבד עלי, חזרתי לתלמודי ושוב נפלה עלי תרדמה. הפעם הופיע לפני הקצב, כשכולו מדוכדך, ובקול בוכים טען כנגדי: אוי, רבי, ראה מה עוללת לי בתשובתך לבי"ד של מעלה. כשעמדתי בדיון והקטיגור תבע לדון אותי בגיהנום בעבור האכלת טריפות, טענתי שכבר נתכפרתי בקנס של הנרות שהטלת עלי, טען לעומתי הקטיגור שהקנס לא בא לשם כפרה, אלא לשם עונש גרידא, והוחלט איפה לשאול את פיר על כוונתך, ומאחר שתשובתך היתה שלא התכוונת לשם כפרה, יהיה עלי עתה לעבור יסורי גיהנום קשים על אותו עון. לאחר מעשה זה, סיים הח"ח, גמלה אצלי ההחלטה להסתלק מן הרבנות.

(דרך שיחה)

ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האחיים יבאו למלחמה ואתם תשבו פה (לב, ו)

שואלים המפרשים מדוע המתינו בני גד ובני ראובן מלענות, ולא ענו מיד?

שמעתי לבאר עפי' המעשה הבא, הגאון בעל "שפת אמת" בצעירותו, לא היה מגיע לבית המדרש לפנות בוקר, בעת פתיחת הלימודים, אלא היה מאחר קצת, הדבר נגע לסבו הגאון בעל "חידושי הרי"ם", והוכיחו על כך בדברים קשים, והשפת אמת שמע בהקשבה והחריש, אחר כך נודע לבעל חידושי הרי"ם שנכדו היה יושב ולומד כל הלילה ובגלל סיבה זו לא היה יכול להקדים ולבוא לפנות בוקר לבית המדרש. בעל חידושי הרי"ם פנה אל נכדו ושאל אותו מדוע כשהוכחתי אותך לא אמרת לי שלמדת עד השעות הקטנות של הלילה, וישבת והקשבת לתוכחתי מבלי להפסיק אותי ולומר לי את האמת? השיב הנכד, באמת שחבל היה לי להפסיד אפילו מלה אחת מדברי תוכחתו של הסבא ולכן לא הפסקתי, כדי להצדיק את עצמי.

ואסמכתא לכך מצינו בתורה בפרשת מטות כאשר משה רבינו הוכיח בלשון קשה את בני גד ובני ראובן על שרוצים לנחול את נחלתם בעבר הירדן ודיבר איתם קשות "והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים וכו'" ובני גד ובני ראובן האזינו לדבריו ורק לאחר שסיים תוכחתו ענו "עבדיך יעברו את הירדן למלחמה ולא נשוב אל בתינו עד התנחל ישראל איש נחלתו", ומדוע לא אמרו זאת מיד למשה רבינו? אלא מכאן שהיתה אהובה עליהם תוכחתו של משה רבינו כי נאמנים פצעי אוהב, והמשיכו להקשיב לדבריו עד תומם ואף אני נהגתי כן.

ובהקשר לזה במידת "אוהב את התוכחה", מסופר (מובא בספר "מוסר ד") שפעם אחת בא רבי בונים מפשיסחא אצל רבו הק' "החווה מלובלין" והיו עיניו של רבי בונים אדומות ודומעות מבכי, שאל אותו החווה "מה קרה ועל מה הבכתי?" ענה לו רבי בונים שאחד העליב אותו ולכן הוא בוכה, שאל אותו החווה "ומה עשית לאותו אדם?" ענה לו "נשקתי אותו", היה החווה מלובלין תמה על דברי רבי בונים, ושאל אותו "מי היה האיש הזה" והשיב זהו הספר "שבט מוסר" לרבינו אליהו הכהן שדבריו נגעו ללבו ולכן בכה, וכשסיים נשק את הספר והחזירו למקומו...

(ציוני תורה)

"ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש" (לג, לה)

פטירת אהרן הכהן היתה בראש חודש אב.

והנה לא מצאנו בכל התורה שתזכיר ותקבע לדורות יום מיתתו של צדיק, רק אצל אהרן הכהן, ונפסק בטור או"ח (סימן תקפ) שאע"פ שהוא ראש חודש, מ"מ מותר להתענות בו, ונקרא יום זה יום תענית לצדיקים.

ואפשר, שמיחדת בזה מיתת אהרן משאר אבות העולם, כי אהרן היה הרב הגדול לאהבת שלום ורדיפת שלום, ולכן הסתלקותו של אהרן יש בה בכיה וצער עמוק לדורי דורות, כי אין צער כמו הסתלקות של מביא שלום בעולם.

ואולי קשורה לזה ההלכה, שמשנכנס אב ממעטים בשמחה. ראש חודש אב הוא תחילת ימי חורבן המקדש וגלות ישראל, והמקור לכל החורבן בא מהסתלקותו של אהרן - איש השלום, וכמפורש בחז"ל שחורבן בית שני בא מפני שנאת חינם.

וחז"ל הדגישו: "הוי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום" (אבות פ"א מ"ב), שבראש ובראשונה צריכים אנו לרב שילמדנו לאהוב את השלום, שכן, באמת רוב האנשים אוהבים דוקא את המחלוקת, כי כאשר

הרי לא ימצאו לו כבר זכות ממילא א"א להורגו שהרי לא יוכלו להפך בזכותו. לפי דברי גמרא זו מתבארים כמה עניינים בפרשתנו: בדין ערי מקלט אומרת התורה שישב שם עד מות הכהן הגדול, והגמרא (מכות יא) מסבירה שהטעם בזה הוא כי היה לכהן הגדול להתפלל שלא תארע תקלה כזו בימיו, שואלת המשנה מה הדין כאשר אדם רצח בשוגג בזמן כהן גדול אחד, ועד שעמד בדין, אותו כהן גדול נפטר, וכהן גדול אחר נבחר תחתיו? התשובה: הוא ישב בעיר מקלט עד אשר הכהן הנבחר (החדש) ימות. שואלת ע"ז הגמרא מה הקשר בין כהן גדול זה לרוצח? מילא הכהן הגדול שהרצח ארע בחייו היה לו להתפלל שלא תארע בחייו תקלה, אבל הרי זה לא היה בימי כהונתו של הכהן השני? ומתרתת הגמ' שהיה לו להתפלל שייצא זכאי.

שואל ה"אמרי אמת" קושיא עצומה, הרי אם הדיינים חייבו סימן שהיה באמת חייב, אם כן מדוע היה צריך להתפלל שייצא זכאי? שיעוותו את הדין? ומבאר, הסיבה שפלוני יצא חייב הוא כי רוב הדיינים חייבו והמיעוט אמרו זכאי, וכיון שהרוב חייבו יצא דינו לחיוב, אם כן, היה לו לכהן החדש להתפלל שכולם יגידו את האמת שהוא חייב, וממילא ייצא זכאי.

עם יסוד זה מבארים המפרשים (כמובא ב"עלי ורדים") מה שאומרים בראש השנה וביום הכיפורים "באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקנו במשפט". ולכאורה אם אין עלינו שום מליץ יושר, איך יהיה "צדקנו במשפט"? אלא, "תגיד ליעקב דבר חוק" איזה "חוק"? שאם כולם כאחד מחייבים הנאשם יוצא זכאי. וממילא "וצדקנו במשפט".

עוד מבארים בזה את הגמ' (שבת פט, ב) שלעתיד לבוא יאמר הקב"ה לאברהם בניך חטאו לי ואברהם אבינו משיב "ימחו על קדושת שמך" וכן יעקב אבינו עונה כך רק יצחק אמר פלגא עלי ופלגא עלך וכו', שואלים המפרשים מדוע אברהם ויעקב ענו כך? רק הם רצו שיהיה מצב ש"כולם מחייבים", וממילא יפטר, (אמנם יצחק היתה לו טענה חזקה בשביל ללמד זכות והקב"ה קיבלה).

עפ"י גמרא זו מבארים את הפסוק בפרשתנו "ויסעו מהר שפר ויחנו בחרדה" שהגמ' אומרת (פסחים פח, א) ש"הר" מרמוז על אברהם אבינו שקרא לבית המקדש הר, עוד יש בגמ' (ב"מ פד, א) "שופריה דיעקב כעין שופריה דאדם הראשון" (שהיופי של יעקב כעין היופי של אדה"ר), ואצל יצחק מצאנו "ויחרד יצחק", וזה מה שאומר הפסוק "ויסעו מהר שפר" – מהתשובות של אברהם אבינו (הר), ושל יעקב אבינו (שפר), "ויחנו בחרדה" רק ע"י הלימוד זכות של יצחק אבינו.

(ציוני תורה)

את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען (לה, יד)

כתב רש"י: אף ע"פ שבארץ כנען ט' שבטים וכאן אינן אלא שנים וחצי השוה מנין ערי מקלט שלהם משום דבגלעד נפישו רוצחים דכתיב (הושע ו) גלעד קרית פועלי און עקובה מדם.

המפרשים כולם שואלים, מה עניין הרוצחים בגלעד לענין ערי המקלט, הרי ערי המקלט נועדו לרוצח בשוגג, ושם היו רוצחים במזיד שאינם גולים?

ומתרצים ע"פ דבריו הידועים של הגה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זצוק"ל שכתב על דברי המשנה (אבות פ"ג) "שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה ה"ז מושב ליצים" וביאר שאם יושבים השניים ואין "ביניהם" דברי תורה דהיינו שלא מצליחים לדבר בדברי תורה, מסתמא שבעבר היה שם מושב פריצים וליצים אזי ממילא אינו מוכשר מקום הזה שתשרה שם קדושה וזה כוונת המשנה "הרי זה" שבעבר היה שם "מושב ליצים" והמקום גורם.

וזה מה שכתב רש"י מדברי הגמ' שהיות שבגלעד היו הרבה רוצחים במזיד, זה גרם שיהיו גם הרבה רציחות בשוגג כי המקום משפיע וגורם. בעניין הזה שכל מעשה משאיר רושם על המקום, סיפר האדמו"ר מטולנא שליט"א מהחפץ חיים, שפעם באחת ממסעותיו כנראה למכור את ספריו, נכנס לבית מדרש להתפלל, ותיכף בכניסתו חזר על עקבותיו ופנה לבית מדרש אחר, ואחד שהבחין בזה שאלו למה יצא מביהמ"ד הראשון, ענהו החפץ חיים כי הרי שם מדברים לשה"ר ורכילות, שאלו האיך ידע הרב מזה? ענה החפץ חיים "הרי האוויר שם מורעל" (דלופט איז דאך פארסאמט)!

עוד סיפר על הגה"צ רבי שמואל הומינר זצ"ל שהיה מצדיקי ירושלים, (הוא הלך בדרכי החפץ חיים ואף הוציא ספרים על לשה"ר) שפעם נקלע ר' שמואל לשיבה מסוימת, והוא שאל בתמימות איפה החדר ששם יושבים הצוות להחליט את מי לא להכניס לשיבה לפני תחילת הזמן? שאלו אותו: "רבי בשביל מה אתה צריך לדעת?" ענה "כי אני רוצה לדעת להיכן לא להיכנס", "למה" שאלו אותו, ענה רבי שמואל "כי בחדר הזה יש

אוריה של רציחה" "בחדר הזה יושבים אנשים ודנים דיני נפשות", ומדברים כנראה לשה"ר ורכילות, "לחדר כזה אני לא נכנס!"

בעניין הזה מן הראוי לציין הסיפור שפעם נסע הבעש"ט הק' עם תלמידיו בעגלתם עם בעל העגלה הקבוע, היה זה אחד מן הנסיעות הרגילות, ולפתע עצר בעל העגלה את הנסיעה והסתובב אל הנוסעים ואמר להם להתכונן למות כי הולך להרוג אותם כולם, התלמידים הק' מאוד נבהלו והתחילו להתחנן על חייהם אצל העגלון כשהם אומרים לו הרי אנו ידידים משכבר הימים ולבטח אתה צוחק אבל הוא נשאר בשלו, והודיע להם חד משמעית כי תוך כמה דקות ירצחם ר"ל, פנו אל הבעש"ט הק' שגם הוא היה בצרה זו, מה לעשות עם העגלון הזה שנראה כאילו השתגע אבל הוא עומד לקיים את זממו, פנה הבעש"ט אל העגלון ואמר לו שידוע שנותנים גם לנידונים למוות "משאלה אחרונה" ואם הוא מוכן לתת גם להם, אמר העגלון שהוא מוכן, אמר לו הבעש"ט, הבקשה היחידה שלי הוא, שתמשיך בנסיעה עוד מרחק קטן, אמר העגלון שאם זה לא מקום ישוב הוא מוכן. ואכן העגלון התקדם עם העגלה עוד מהלך קצר ושם עצר. והנה לפתע פונה העגלון אל היושבים בבקשת סליחה על שרצה וחשב לעשות להם כן, והודיע להם שהוא מתחרט והוא אפי' לא מבין למה חשב לעשות להם כדבר הזה.

פנו התלמידים אל הבעש"ט ושאלו אותו מה היה כאן? למה רצה להרגם ולמה התחרט? אמר להם הבעש"ט, אני הבנתי שכנראה שבמקום שעצרנו בתחילה, היה בעבר איזה רציחה, והטומאה שנשארה במקום הכניסה לעגלון את הרצון להרוג, לכן ביקשתי הימנו שימשיך להתקדם, ושם הרי כבר לא יהיה את ההשפעה שהיה במקום הראשון. (טעם הצבי)

מאוצרות המגידים

וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא" (במדבר לא)

רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

"רבי יהודה אומר אילו היה רוצה משה לחיות כמה שנים היה חי שאמר לו הקב"ה נקם ואחר תאסף תלה הכתוב מיתתו במדין אלא להודיעך שבחו של משה אמר בשביל שאחיה יעכב נקמת ישראל מיד (במדבר לא) וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא" (במדבר רבה פכ"ב) ישנו סיפור מבעל ה"שאגת אריה", סיפור אמיתי שהרב מבריסק סיפרו כמה פעמים:

אשה זקנה נקשה על דלתו של רבי חיים מוואלזין ובפיה סיפור ובקשה בצידו:

"לפני כחמישים שנה התגוררתי בכפר ליד וואלזין. באותם ימים ה"שאגת אריה" עבר ממקום למקום (היה זה בימי גלותו) והוא התאכסן בכפר שלנו במשך כחודש, חודשיים. ה"שאגת אריה" הקפיד שלא לאכול 'חדש' גם בחוץ לארץ. ולי (לאלמנה) היה קמח מהישן ונרתמתי לסייע בידי תלמיד חכם, ולכבוד שבת, בקביעות, הייתי אופה לו שלוש חלות. כאשר עזב את הכפר, בירך אותי - כי אזכה לעשירות ואזכה מכספי לבנות שלושה בתי כנסיות (כנגד ג' חלות) שנים בגולה ואחד בארץ הקדש".

"ברוך ה'" - המשיכה האשה לספר - "בעשירותי, בניתי בית כנסת אחד בוילנא ואחד בעיירה אחרת, (הרב מבריסק אמר כי התפלל באותו בית כנסת) והנה עתה קפצה עלי זקנה, יש לי את הסכום המלא - ממון רב, לקיים את המשך הבטחתו - לבנות בית כנסת בירושלים עיה"ק. אך כיון שאין מכרים בירושלים באתי לשאול אולי לראש הישיבה יש קשרים בירושלים - ואפקיד את הכסף בידו - והוא כבר יעביר אותו לתעודתו".

התפלל רבי חיים:

"לכי הביתה, מה דוחק אותך, אם ה"שאגת אריה" בירך אותך, הרי לא תעזבי את העולם עד שתבני שלושה בתי כנסיות, יש לך ביטוח, מה בוער לך?!"... ביטוח מה"שאגת אריה".

למשה רבינו היה ביטוח חיים מהקב"ה! - מלחמת מדין.

כי הכל יודעים את דברי חז"ל, אילו משה רבינו ע"ה היה מעוניין לחיות עוד כמה שנים היתה לו יכולת, כי היה בידו משכון "נקום נקמת בני ישראל ואחר תאסף אל עמיק" - אינך מת עד שתנקום במדין. לא היה לו ציווי ללכת מיד ולהלחם במדין, והיה ביכולתו לדחות את הנקמה.

עם כל זאת, החליט משה רבינו ע"ה: וכי אתחשב בחיים שלי בשעה זו שנפלה בחלקי מצוה להלחם בהללו שהחטיאו את ישראל בפריצות?! באותו יום הוא כבר ערך גיוס - לנקום בחטא הפריצות "גדול המחטיאו יותר מן ההורגו!" משה רבינו ידע להעריך כמה שוה עוד שנת חיים של גדול כמותו, והבין כי אם ישאר בחיים, עם ישראל יכול להרויח הון רוחני וגשמי רב - חיים נוספים של משה איש האלוקים! אך הפקיר את הכל. ובכך לימד אותנו מהו חטא!

א"כ, מלחמת מדין לימדה אותנו, ראשית כל, מה המשמעות של חטא, ועד היכן מגעת חומרתו של עון. דבר נוסף היא לימדה אותנו:

הגיוס שערך משה רבינו היה בו לימוד מיוחד לדורות.

דיברתי פעם לפני סגני אלופים האוהבים לשמוע על גיוס. סיפרתי להם על הגיוס הראשון בתורה - מלחמת מדין.

שלושים ויש אלף חיילים יצאו למלחמת מדין - שניים עשר אלף למלחמה עצמה - חזית. שניים עשר אלף - לשמירת הכלים, ושניים עשר אלף - לתפילה כך מבואר בתורה ובגמרא.

נמציו כי שליש מהצבא המגויס היו חיילים שהתפללו. המתפללים הם חלק מהגיוס, אינם פטורים מהצבא - הם הצבא...

אתם, אמרתם להם, חושבים כי אנו מצפים להענקת פטור מהצבא ללומדי התורה, טעות, אנו חושבים - כי הם הצבא עצמו. כך למדנו מהגיוס הראשון של עם ישראל, המתפללים היו - צבא ההגנה לישראל.

דבר שלישי למדנו ממלחמת מדין:

הפקרת חיים ולא הפקרת הכרת הטוב

לאחר הגיוס, משה לא עמד בראש אלא שלח את פנחס ע"ה ללחום עם המדיינים.

שאל הקב"ה את משה, היתה עליך מצוה ללחום ומדוע הינך שולח שליחים? ובאמת, משהו לא מובן כאן, משה רבינו, מסר נפשו כפשוטו, על מלחמת קדש זו עד שהפקיר את חייו למענה, ולפתע בביצוע הלוחמה למעשה, הוא נעמד בצד ושלח את פנחס.

השיב משה להקב"ה, אינני יכול להילחם אישית, כי גדלתי כמה שנים במדין, מצאתי שם שידוך. הכרת הטוב. למדנו כאן פלאי פלאות: הפקרת החיים ולא הפקרת הכרת הטוב... עד היכן מגעת חובת הכרת טובה.

הנה משה רבינו לימד אותנו מהי הכרת הטוב עוד בעיצומן של עשרת המכות במצרים. לא הכה את המים והחול (מכת דם ומכת כינים), כי בגיל שלושה חדשים אמא הניחה אותו בתיבה ביאור, שם ניצל - במים, והכרת הטוב לחול כי השתמש בחול של מצרים להטמין את המצרי, לכן לא הכה אותם בידי.

אך היה אפשר לתמוה, וכי היתה לאדמה אפשרות להתנגד ולמנוע ממשה רבינו ע"ה לקבור את המצרי בתוכה, א"כ, וכי חייב לה הכרת הטוב האם עשתה דבר למען משה?! אך כך לימדו אותנו גדולי ישראל, בחיוב הכרת הטוב. איזו עדינות של גדולי ישראל - הכרת הטוב למים ולחול!

הכרת טובה לאדם ולהקב"ה

"מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו" נשאלת השאלה וכי מה הוא אשם שאין בו דעה, מסכן מה הוא אשם שאינו יכול לעזור לעצמו? מסביר הסטייפלער זצ"ל - הכוונה למי שאין בו דעה, מסכן מה הוא אשם שאינו יכול לעזור לעצמו? מסביר הסטייפלער זצ"ל - הכוונה למי שאין בו דעה ושכל להכיר טובה - עליו אין לרחם. אין לרחם! אתה לא מכיר טובה אין לרחם עליו! מי שאינו מבין להכיר טובה זו כסילות. זו גם גאוה וחוצפה גדולה. מאד. ובכך מגיעים בהכרח לבריחה מהכרת הטוב לה'. 'עבודת האלוקים' אומר 'חובת הלבבות' היא לחוש חייב - 'בעל חוב' להקב"ה, 'כל הכופר בטובתו של חברו כאילו כופר בטובתו של מקום', ואם כן, כיצד ישעבד לבו לאביו שבשמים, הרי כופר בטובתם של אחרים.

בעל גאווה לא מכיר טובה

"כל הנהנה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל את הקב"ה ואת כנסת ישראל" הברכה זו דוגמת של הרגשת חובה להקב"ה ואמירת תודה "ברוך אתה ה' - שהכל נהיה בדברך".

הכלל הוא כי אם אדם יודע בכל ליבו - הכל מוכרע רק בידי שמים, כל גרגיר פרנסה ובריאות - הוא מכיר טובה, ומברך להקב"ה בכוונה ובכל ליבו. ואם הוא בעלה גאווה חושב ש"אני" מפרנס את עצמי וכו' וכו' אינו מכיר טובה. לכן, כל כך מאוס בעל גאווה. דבר פלא תראו, על הקב"ה נאמר "השוכן אותם בתוך טומאתם" גם עם בעל עבירה טמא, הקב"ה כביכול למתגורר, אבל עם בעל גאווה לא: "אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת" מהו בעל גאווה אמיתי? החושב כי הוא יכול לעשות משהו בעולם. מדוע שיכיר טובה למישהו הרי אני עושה, אני אפרנס, אני מרפא.

(בחורים יקרים, אתם לומדים כאן בישיבה, התעליתם ב"ה, נבניתם, - נהייתם בני תורה - גן עדן ממשי! וודאי מוטל עליכם להעריך ולהוקיר טובה. אילו היתה לכם הרגשה עד כמה עוזר לכם הרב, החברותא, המשגיח, המטבח וכו' הייתם מהדרים תמיד ב- הכרת הטוב).

"רבונו של עולם" חדש

בפולניה, מקום מגורי בילדותי, סיפרו סיפור. על חזן בית הכנסת בחגים. הוא הקפיד לשיר עם מקהלה את ה"רבונו של עולם" הנאמר בעת הוצאת ספרי תורה מן ההיכל, השיר היה מתארך זמן רב, "ביום בם, בים בים - - - ריבונו - של - עולם..."

ערב ראש השנה לחש החזן באוזני הגבאי הראשי של בית הכנסת: "אני מגלה רק לך, ר' גבאי, לכבוד ראש השנה הקרוב, יש לי 'רבונו של עולם' חדש".

חיך הגבאי השנון, ואמר: "חזן, חזן, הזהר לך, עד שתעשה רבונו של עולם חדש הוא יעשה חזן חדש, הוא חזק ממך, תישמר ממנו".

החיים, הבריאות, השכל - כל נשימה ונשימה - תלויה ועומדת רק על הקב"ה וחובה להכיר טובה! כי בידי הכל.

(להגיד)

המשך -

זו אכן שאלת המדרש (במדבר רבה כב, ג): "וישלח אותם משה" (במדבר לא, ו) אמר הקב"ה למשה: "נקום נקמת", אתה בעצמך, והוא משלח אחרים? אלא מפני שנתגדל בארץ מדין אמר: אינו בדין שאני מצר למי שעשה לי טובה. המשל אומר: "בור ששתית ממנו, אל תזרוק בו אבן" (יעוין בב"ק צב ע"ב).

איני מבין, מילא, כשנשלח משה לגאול את ישראל וביקש לקבל תחילה רשות מיתרו, "מפני שקבלני יתרו ופתח לי ביתו ואני עמו כבן, ומי שהוא פותח פתחו לחברו נפשו חייב לו" (שמות רבה, ד, ב) מובן. אבל מדין?!

האם משום שיתרו התגורר במדין - ונדוהו שם, ורדפו בנותיו (רש"י שמות ב, טז) ואחר כך בקשו לעקור את עם ישראל וניסו להחטיאו בחמורות שבעברות - ועודו חייב להכיר להם טובה?

אשאל. אדרבה, ענו לו: סטאלין רדף את היהדות והיהודים, אימלל כה רבים בהריגה, וב"גדול המחטיאו יותר מן ההורגו" האם צריך שתהיה בלבי פנה חמה לרוסים שהגלוני לסיביר, רק משום שהתחתנתי ברוסיה, בבית חמי שסבל בעצמו מרורות מהם?!

ממשה רבינו למדנו, שכן.

לא מובן? נכון, אז נסביר - האנושות מתחלקת לשנים, לא נעים לומר: לתלמידי משה רבינו, ולתלמידי בלעם הרשע.

משה רבינו הוא האדם שלא חושב שמגיע לו משהו: "ואתחנן אל ה'" (דברים ג, כג) אין חינון בכל מקום אלא מתנת חנם. אף על פי שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם (רש"י).

כל מעלה שיש בו, מהבורא יתברך. החיים ממנו. הכישורים, ממנו. היכולות, ממנו. "כי גם כל מעשינו פעלת לנו" (ישעיה כו, יב).

"ה' אלוקים אתה החילות" (דברים ג, כד). אנשים סבורים שהתחלה לפחות מהם, ואז זוכים לעזרת שמים, "אקרא לאל גומר עלי" (תהלים נז, ג). "גול על ה' דרך ובטח עליו והוא יעשה (תהלים לו, ה) אתה תתחיל לגלגל, וה' יסיים (יעבץ אבות פ"ב מ"ב) אבל משה רבינו אמר: גם ההתחלה ממך (דרשות הר"ן, דרוש ט) דבר אינו ממני. הכל מקבל הוא, ועל הכל אסיר תודה ומכיר טובה. לאדם, ומכל שכן לבורא.

מולו נצב בלעם, שיא האנוכיות, הכל סובב בעיניו סביבו. והוא מכיר בכך, ואומר בלבק: הושוונו להיות שנינו כפויי טובה. בלק היה צאצא לוט שנצל מסדום בזכות אברהם ובלעם היה צאצא לכן שזכה לבנים בזכות יעקב, ושניהם מבקשים לאבד את העם שחייבים הם חייהם לאבותיו (במדבר רבה כ, ט).

ופרט נוסף למדנו בסוגית הכרת הטוב של משה רבינו: וכי חשבו המדיינים להציל או לארץ, להיטיב עם משה רבינו? וכי היו מועדים לכך שמצא אצלם מקלט? אין זה מענינו. אינו צריך ואינו רוצה לחשוב מדוע היטיבו. די לו שקיבל מהם טובה! מחובתו לחשוב מה הוא חייב ותו לא!

כך, כשלא הכה את היאור, אלא נצטוה להורות לאהרן, "לפי שהגן היאור על משה כשהושלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדע" (רש"י שמות ז, ט). ובמכת כנים "לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה, לפי שהגן עליו כשהרג את המצרי וטמנו בחול, ולקה על ידי אהרן" (רש"י שמות ח, יב). וכי היה היאור מודע לכך שנושא הוא את תיבת הגווא, וכי מרצונו עשה זאת. האם המפליג בספינה מכיר טובה למים, והטס באוירון מודה לאויר?

זה עצוב, כי אלו שאלות ששואל בלעם.

משה רבינו מחפש למי להכיר טובה, כדי לתפעל את מידת הכרת הטובה. ואם יתרגל בה ויכיר טובה לבני אדם, יעלה ממנה להכיר טובה להוריו, וכשיקבע זאת המדה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובה לה' ברוך הוא שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאויר העולם, וסיפק צרכיו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלמות איבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת שבלעדה היה כבהמה, ויעריך במחשבתו במה וכמה ראוי לו ליהזר בעבודתו יתברך! ("חינוך" מצוה לג). ולכן, ומשום כך, הרגיל משה עצמו לא להסתפק בהכרת הטובה לסיבה הקרובה, כתיבה שהיצלתו, אלא גם לזו שמאחריה, למים שנושא את התיבה. ולא רק ליתרו שפתח בפניו דלתו, אלא גם לעמו של יתרו. שמשם יעלה בהכרת הטוב שלב אחר שלב, עד לקב"ה הסיבה הראשונה.

משה רבינו ע"ה לא זו בלבד שהכיר טובה לצפורה, שהסכימה להנשא לו, אלא גם לטיבתה, ליתרו, ולסיבתו למדין - ואנו, מי מדבר על הכרת הטוב לשווער ולשוויגער - לאשה, מכירים! ולהורים!?

(והגדת)

לרש"י יצאו י"ב אלף למלחמה ולבעל הטורים כ"ד אלף

וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין: אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא: וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא: וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר הכהן... נחלקו רש"י ובעל הטורים כמה היו יוצאי הצבא, לדעת רש"י היו י"ב אלף, רק אלף לכל מטטה. ומה שכתוב אלף למטה אלף למטה, כן הוא לשון המקרא לדבר כך. אך דעת בעל הטורים דהא דכתיב ב' פעמים 'אלף למטה אלף למטה' הכונה שילכו אלפיים מכל שבט, כי כשכתוב 'עשרון עשרון לכבש' אין הכונה לשני עשרונות, אלא לעשרון אחד לכל כבש, אך אם היה כתוב 'עשרון לכבש עשרון לכבש', הרי שצריך להביא ב' עשרונות לכבש האחד. כמו כן 'אלף למטה אלף למטה' הכונה ב' אלפים לכל מטטה ומטה. וכן אי' בספרי קנ"ז שאלו היו כנגד כ"ד אלף שנפלו במגפת מדין. אך קשה לדברי בעל הטורים שהרי המשך הפסוק מסכם ואומר שנים עשר אלף חלוצי צבא.

עוד הקשה השפתי חכמים אהא דפרש"י 'לכל מטות ישראל - לרבות שבט לוי', א"כ יש י"ג אלף ולא י"ב אלף? והביא תי' המזרחי שלא לכל דבר נקראים מנשה ואפרים כשני שבטים, וכאן נחשבו יחד לשבט אחד, ממילא יש רק י"ב אלף יחד עם שבט לוי. ורק לגבי חלוקת הארץ נחלקו לב' שבטים ולא לגבי שאר הדברים, והקשו המשכיל לדוד והצדה לדרך שמצאנו גם לגבי דגלים ולגבי מנין בני ישראל שנתחלקו לב' שבטים, וכן לכל דבר וענין. וראיתי בספר 'תפארת יעקב צבי' [משנת תר"פ, לפני המלחמה. היה יהודי חסיד מובהק להאדמו"ר רבי שם קלינבערג מזאולושיץ המחנות של האמרי אמת] שכתב ליישב הכל כמין חומר ע"פ דברי רש"י בפסוק 'וישלח אותם משה אלף למטה לצבא, אותם ואת פינחס בן אלעזר הכהן - מגיד שהיה פינחס שקול כנגד כולם'. כ"כ בספרי. ונמצא ששלחו י"ב אלף עם פינחס, אע"פ שבגשמיות יש לנו י"ב אלף ועוד אחד שהוא פינחס, אך באיכות יש לנו כ"ד אלף איש. פינחס הוא משבט לוי, נמצא ששבט לוי שלחו באיכות י"ב אלף כנגד כולם. ומהיכן שגם שבט לוי שולחים, דכתיב 'לכל מטות ישראל לרבות שבט לוי, כולם שולחים לצבא. נמצא שבלעדי שבט לוי יש י"ב אלף, שנאמר וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר חלוצי צבא, זהו כדעת רש"י בפשטות שהיו י"ב אלף בגשמיות. אך כדרך הכתובים שנאמר ויכו בעי שלושים וששה אלף איש, ודרשו חז"ל שהוא יאיר בן מנשה ששקול כמספר זה. כך 'אלף למטה אלף למטה' פי' בעל הטורים שהם כ"ד אלף, אע"פ דכתיב 'שנים עשר אלף', אין זה סתירה, כי אחד משבט לוי שהוא שקול כ"ב אלף, נמצא שאין שום סתירה כלל, הן כדברי רש"י שהם רק י"ב אלף, והן כדברי בעה"ט שהן כ"ד אלף, כי פינחס נחשב כ"ב אלף והוא לשבט לוי. ונמצאו כל דברי חכמים קיימים. לאור הנ"ל גם מיושב שבאמת לא היה פינחס מתוך הי"ב אלף הראשונים, כי הוא בעצמו נחשב כ"ב אלף נוספים. ונמצא רש"י ובעה"ט שניהם כאחד.

חשבון שמו של פינחס במילוי ומילוי דמילוי כמנין י"ב אלף

עוד דבר פלא כתב התפארת יעקב צבי שכשנחשב סוד פינחס זה אליהו ויש בו נשמות דב וביהווא, כשכותבים פנחס במילוי ובמילוי דמילוי, כזה: פא, פא אלף, אלף למד פא. נון, נון ויו נון, חית, חית יוד תיו, סמך, סמך ממ כף. ואליהו במילוי דמילוי, ובן אלעזר סתם. הוא בגימ' י"ב אלף בדיוק שוה בשוה.

ולכן הקשה רש"י 'ולמה שלח את פנחס', כי גם כשכותבים אלעזר במילוי ומילוי דמילוי ואליהו ובן אהרן, גם עולה בגימ' י"ב אלף, א"כ למה שלח את פנחס והרי אלעזר גם היה יכול להיות שקול כנגד כולם? ותיירץ רש"י שהלך פנחס לנקום נקמת מדין מה שמכרו את זקנו יוסף שפטפט ביצרו, ואלעזר אינו נכדו ופינחס הוא כן נכדו. לכן שלחו את פינחס ולא את אלעזר. אבל מצד חשבון הי"ב אלף שניהם שווים כ"ב אלף.

והנה בפשטות בדברי המדרש רבה כתוב שהיה י"ב אלף ועוד י"ב אלף, י"ב אלף חלוצי צבא י"ב אלף התפללו. גם זה מתאים כהנ"ל, שיי"ב אלף המתפללים הוא פינחס בעצמו, מה עשה פינחס, לא אחז נשק אלא חוצרות וציץ נזר הקודש, הוא זה שמתפלל. ובא זה ללמדנו שהמתפלל הוא שקול ככל הלוחמים כאחד.

כשהקב"ה מצוה לצאת ללחום מה צורך יש לי"ב אלף מתפללים?

כתב רבי יחזקאל לוינשטיין בספרו אור יחזקאל על אמונה [ח"ג עמוד קפ] החזון"א אמר שהעסק שלו בחיים הוא אמונה, אמונה במוחש. לכאורה צריך להבין מה צורך י"ב אלף לוחמי צבא וי"ב אלף מתפללים. מה מקום

לתפילה כאן, הרי צוה הקב"ה לצאת למלחמת מדין, לתת נקמת ה' בהם, מה מקום לתפילה כאן, כשאדם מאמין בהקב"ה ויוצא לקיים מה שצוהו ה', מה שייך להתפלל כאן, הרי הוא יוצא לעשות רצון השם?

ונאמר ע"פ משל, כשאדם נוסע עם מטוס למדינה אחרת, הוא בא להפריד מהרבי לבקש ברכה, הרבי מברך אותו כי מלאכיו יצוה לך, תצליח בדרכיך. אך פעם שניה קרא הרבי לחסיד ושלח אותו שיעלה על המטוס ויסע למדינה רחוקה וכו', מה שייך לבקש שם ברכת הרבי, הרי הרבי בעצמו שולח אותו. כך בשלמא במלחמת רשות, יועצים באחיותופל ושואלים באורים ותומים האם יצליח, אך כאן כשהקב"ה שולח, מה מקום לתפילה? ויותר יפלא שמשמע במדרש רבה שאנשי התפילה הלכו יחד עם אנשי המלחמה למלחמה. למה לא הספיק שישובו בביתם ויתפללו עליהם. י"ב אלף חלוצי צבא יצאו להתפלל, י"ב אלף ישארו בבית המדרש ויעשו יום תפילה. וכן מה צריך דווקא י"ב אלף, שיכריזו משה רבינו שכל ישראל יאמרו פרקי תהלים אחר שחרית להצלחת המלחמה. למה הוצרך לייחד י"ב אלף מתפללים שיצאו איתם למלחמה?

גם כשאדם מקיים דבר ה', צריכים רחמים גדולים שלא יפול ליכחי ועוצם ידי

וביאר רבי יחזקאל ע"ד המוסר, אדם נשאר אדם, כיון שיוצא למלחמה בכח ועוצם יד, הרי הוא יכול כל רגע ורגע לשכוח מי שלח אותו, לא רק פשוטי עם אלא אפי' אנשים גדולים במעלה יש להם סכנה שישכחו את האמונה במוחש, הן אמת שהי"ב אלף היוצאים למלחמה הם יראים ושלמים ואין מתייראים מהעבירות שבידם, אך כיון שיתחילו לנצח המלחמה, יבא היצר הרע ויפתה אותו כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. לכן היה כל לוחם צריך מתפלל צמוד אליו. כמו במלחמת עמלק הוצרך משה רבינו להרים את ידיו, בזמן שישראל משעבדים לבם לאביהם שבשמים היו נוצחים, אם לא שעבוד הלב כלפי מעלה, אפילו במלחמת מצוה יכול אדם ליפול מיד לכחי ועוצם ידי. בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק, ואעפ"כ רק כשירים משה ידו וגבר ישראל. וכ"כ רבינו יונה ש"ג פט"ו שהקב"ה שולח אותנו למלחמה בעוה"ז ואין שום עצה, רק להעמיד תפילה יחד עם המלחמה תמיד.

הצמידו 'מתפלל' לכל 'לוחם' שלא ישכח את השי"ת

כל יוצא צבא היה צריך לנגד עיניו 'מתפלל', כיון שרואה לנגד עיניו 'נצחון', מוכרח בכל רגע ורגע לראות את המתפלל לידו. לולא זאת, היו נופלים לקליפת כחי ועוצם ידי.

והאריך רבי יחזקאל שזהו היסוד שביאר הכוזרי טעם למאה ברכות בכל יום, שאדם שעבד לפרנסתו והרוויח את פת לחמו, אם לא יברך לפניו ולאחריה, יפול לאפיקורוסת 'כחי ועוצם ידי'. דוד המלך ראה שהיה מגפה עמד ותיקן מאה ברכות, כי כשיוצאים למלחמה, כל הנאה בעוה"ז הוא מלחמה, צריך עוד אלפי ישראל, מתפלל לנגדי, זהו הברכה לפניו ולאחריה, הוא בחי' י"ב אלף הנוספים.

פינחס שקול כולם, כמו שמשה רבינו במלחמת עמלק הרים ידיו עבור כל ישראל, כך פינחס התפלל והכניס בהם אור האמונה במוחש. ולכן גם כשהרבי שולח אדם שיסע במטוס למדינה רחוקה, צריך להתפלל שיזכור שהוא שליח של הרבי, בלי זה, יתנפח בגאוה ח"ו.

וכן מעשה בהאדמו"ר הבית ישראל כשנפרד ממנו סוחר אחד כשבא ליסוע למרחקים, ביקש ממנו שיביא לו מקטרת מפאריז, שיזכור גם בפאריז את הבית ישראל...

כך גם כשעושים רצון הבורא ית"ש, צריכים רחמים גדולים לזכור שאנו עושים שליחותו ואין לנו כלום מעצמנו, כי ה' אחד ושמו אחד.

(הגרמ"ר רייזמן)

ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש (לא, מט)

הרב שלמה לוינשטיין שליט"א

מורי ורבותי! שלושת ההפטורות בשלושת השבועות לפני ט' באב הם כך: דברי ירמיהו, שמעו דבר ד', וחזון ישעיהו. אומר הרבי ר' יונתן אייבשיץ שזה בא להגיד לנו מה צריכים לתקן, שלשת העבירות שהכי הרבה נכשלים בהם "דבריי" מלשון דיבור, "שמעו" זה השמיעה ו"חזון" זה הראיה.

שמירת העיניים, רבי מיכל יהודה (שליט"א) זצ"ל היתה לו אמא זקנה שגרה בבני ברק ברח' בעש"ט, ואיפה רבי מיכל יהודה גר? ברח' וילקומיר, 5 דק' הליכה, רבי מיכל יהודה נהג לבקרה מידי שבוע בשבוע, עד, שהתחיל לבוא כל יום... שאלה אותו "מה קרה שהתחלת לבוא כל יום?" ענה: "למה לא? זה הרי כיבוד או"א", "ועד היום?" - שאלה, ענה: "עד היום היה חבל על העיניים" "נו, והיום?" "היום" ענה רבי מיכל יהודה "ברוך השם נהיה לי

"קטרקט" בעיניים (חולי שנהיה כיסוי כזה על העיניים) וממילא איני רואה טוב."

יום אחד שאלתי את רבי מיכל יהודה האם הסיפור הזה נכון, אז אתם יודעים מה הנוסח שלו "אולי" לא יודע" "אם מספרים אז יכול להיות", "אבל זה כן אני זוכר", אומר לי רבי מיכל יהודה, "שעברתי ניתוח על העיניים בעקבות הקטרקט ועשו לי נזק עצום!", אני חשבתני שהוא מתכוון למה שהוא לא רואה בעין אחת, אז הוא אומר לי "לא, מאז הניתוח התחלתי לראות ברחוב כל כך טוב וזה נזק עצום! ואם תשאל אז למה עשיתי את הניתוח, כי לפני כן הלכתי ברחוב ואנשים אמרו לי שלום ולא עניתי להם, כי לא ראיני אותם, והם נעלבו, אז עשיתי את הניתוח כדי שאוכל להגיד שלום אבל זה נזק עצום".

מורי ורבותי! הבן איש חי מביא מדרש מאוד יפה, הוא אומר שכששלמה המלך נשא את בת פרעה, אז היא באה אליו שהיא רוצה שהוא יעשה לה משהו מיוחד, מה זה המשהו הזה? שיזמין את כל העופות שיש בעולם שיבואו כל סוגי העופות ויכניס אותם לבית כלא וישחט את כולם ושיבנה לה מהעצמות שלהם בית. למה את צריכה כזה דבר? ככה, ככה אני רוצה. טוב רוצה רוצה. גזר שלמה המלך שכל סוגי העופות חייבים לשלוח נציג, ועד חודשיים מהיום כולם חייבים להופיע. אחרי חודשיים באמת כולם הגיעו, ראה שלמה המלך שעוף אחד עדיין לא הגיע, חיכה לו, והנה פתאום גם העוף הזה מגיע, שאלו שלמה "איפה היית", ענה העוף, "בדרך לכאן עשיתי איזה סקר בעולם", מה הסקר? "בדקתי מה יש יותר בעולם: זכרים או נקבות?" "נו, ומה המסקנה?" שאל שלמה, ענה העוף "גיליתי שיש יותר נקבות, והראי שאתה לבד כבר נשוי לאלף נשים", אמר לו שלמה המלך תדע לך שטעית, יש יותר זכרים בעולם. אמר לו העוף, סליחה אדוני המלך, אתה לא הבנת אותי, אתה חושב שספרתי אנשים או נשים? לא, לא זה ספרתי, אני בדקתי כמה "זכרים" יש וכמה "נקבות" יש. הכוונה: בעיני אחד שאשתו מושלת עליו וכל מה שהיא אומרת הוא מיד עושה כמו לדוגמא שהיא אומרת לו לקבץ את כל העופות כדי לבנות לה בית או כל מיני רעיונות משונים והוא עושה את זה, בעיני הוא "נקבה" ולא זכר... שמע אותה שלמה המלך, ושחרר את כל הציפורים...

אומר הבן איש חי, כיוצא בדבר אם אדם לא לומד תורה, לא מניח תפילין, אז הוא לא זכר אלא נקבה. לפי זה אומר הבא"ח, במלחמה הרי קשה להקפיד על כל המצוות ועוד יותר קשה ללמוד תורה, באו כל האנשים שיצאו למלחמת מדיין ואמרו למשה רבינו "עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידינו ולא נפקד ממנו איש" כולם נשארו בדרגת "איש" המשיכו לשמור מצוות כמו שצריך ואף ללמוד תורה.

(ה"ר"ש לוינשטיין)

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך:

פרש"י ע"פ מש"כ בספרי 'אף ע"פ ששמע שמיתתו תלויה בדבר עשה בשמחה ולא איחר'. ויותר מזה כתוב במדרש: (ילקוט שמעוני במדבר - פרק לא - המשך רמז תשפה) 'נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אמר משה אם איני יוצא עכשיו אני נתון פתחון פה לבני אדם להשיח אילולי בקש משה שלא למות לא מת שאמר לו הקב"ה אם אין אתה מתנתקם בשונאיהם של ישראל אין אתה מת והיה יושב לו עשרים שנה או שלשים שנה, אלא אמר משה אין רשות בידינו לעכב את המצוה, מיד וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם, מכאן אמרו חכמים כל המקיים מצוות רבו הכתוב מונה שבחו'. ובהמשך שם ששמעו בני ישראל שמיתת משה תלויה במלחמה זאת, לא רצו ללכת עד שנמסרו בעל כרחן, שנאמר 'וימסרו'.

עוד במדרש [רבה ותנחומא] 'וישלח אותם משה, אפשר אמר לו הקב"ה למשה 'נקום' והוא שולח אחרים? אלא ע"י שנתגדל במדין אמר אינו בדין שאני מיצר למי שעשה לי טובה, הלשון אומר באר ששתית ממנו מים אל תזרוק בו אבן'.

גם כשעושים פעולות גדולות ונצורות, יש לזכור שלא לעבור על מדות

שבין אדם לחבירו

והוא דבר פלא שהקב"ה אמר לו מצוה לנקום במדין ואחר יאסף אל עמי, מצד אחד יש לו חשבון שאם ידחה המלחמה יוכל לחיות עוד שלושים שנה, וחס ושלום אינו עושה כך אלא תיכף יוצא למלחמה. וכלשון חז"ל שהיה לו למשה תשוקת נקמת מדין. מאידך הקב"ה אומר לו שהוא ינקום ואינו הולך לבדו משום שהיו לו טובות במדין. וצריך להבין האיק ששמע משה מפי הקב"ה ש'נקום נקמת' אין הכוונה שהוא בעצמו ילך, משום הכרת הטוב, אלא ישלח אחרים. וכן כבר למד במצרים שאמר לו הקב"ה שיאמר לאהרן שיכה את היאור ולא הוא לבדו משום הכרת הטוב ליאור. ראיתי דבר פלא בספר לב אליהו לרבי אליהו לפיאן זצוק"ל, למדנו כאן דבר פלא, שאע"פ שיש כאן מצוה גדולה ונוראה לקיים במסירות נפש ולוותר על שלושים שנות חיים, אעפ"כ אין זה תירוץ לעבור על הלכות מדות שבין

אדם לחבירו כהכרת הטוב וכדו', יש לך אדם שהוא עסוק במסירת נפש במצוה רבה מאד, וכדרכו הוא דורך על הרבה מדות שבין אדם לחבירו. ואילו משה רבינו אע"פ שהוא מוותר על עשרות שנות חיים, אינו מזלזל בשום מדה שבין אדם לחבירו!

וכן מצאנו ביהושע בן נון שצוהו הקב"ה ללחום בל"א מלכים, והיתה מיתתו תלויה בזה, ואמר יהושע: אם אני הורגו אני מת מיד, מה עשה, התחיל מעכב במלחמתם שנאמר 'ימים רבים עשה יהושע מלחמות את המלכים האלה, אמר לו הקב"ה וכך עשית? הריני מקצר את ימיך עשר שנים וימת יהושע בן נון בן מאה ועשר שנים, אע"פ שאמר לו הקב"ה כאשר הייתי עם משה אהיה עמך והיה לו לחיות ק"ך שנה, אלא כיון שעייב המלחמה שלא למות, נתקצרו לו עשר שנים משנותיו.

וכתב רבי אליהו לופיאן שמאד קשה לומר כך על יהושע בן נון, הרי לא חשב על עצמו כלל, צדיק זה שסמך משה רבינו ידיו עליו, והעיד עליו מלך העולם שהוא איש אשר רוח בו, הרי שהיה בתכלית השלימות, היתכן לומר שהוא עייב המלחמה כדי להאריך שנות ימיו?

ידע יהושע שלאחר מותו ישחיתו בע"ז, לכן דחה הריגת ל"א מלכים

וביאר רבי אליהו דהנה לאחר מיתת משה רבינו היתה מכה גדולה לישראל, וכמ"ש בגמ' תמורה דף טז. ששכחו שבע מאות קלות וחמורות ואלף ושלש מאות הלכות. אכן נתגברו על זה ע"י עתניאל בן קנז וגו'. מ"מ מלבד זאת היתה תלויה ועומדת נבואת משה רבינו שהיא קשה עד מאד 'כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתו', יהושע בן נון ידע בנפשו שכל זמן שהוא חי, הרי זה נחשב כאילו משה חי, וכמ"ש רש"י שכל זמן שהתלמיד חי הרי זה כאילו משה רבו חי. ולכן 'ויעבדו ישראל את השם כל ימי יהושע'. שנה אחר לאחרי הסתלקות יהושע כבר נאמר שעבדו את אלהי מואב ואת אלהי עמון ואת אלהי פלשתים.

חשבון זה עשה יהושע בן נון להציל את בני ישראל מרדת שחת, לכן ראה לעכב הריגת ל"א מלכים שע"ז ימשיך הוא לחיות ולא יעבדו ישראל עבודה זרה. אמנם משה רבינו גם היה יכול לחשב חשבון זה, שאילו היה הוא חי עוד ל' שנה בוודאי היה נדחה נפילת ישראל כמספר שנים הללו. אך קיים דבר ה' בזריות ויצא לנקום נקמת מדין. משא"כ יהושע כן חישוב חשבון זה, ומה היה בסופו, שהקב"ה קיצר שנותיו בעשרה שנים. אילו לא היה עושה חשבון זה, היה מאריך ימים עוד עשרה שנים. ואילו אצל משה הוא להיפך, שאילו היה עושה חשבונות ודוחה נקמת מדין, היה מת לאחרי ל' שנים וממילא היה מתקיים מיד 'כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתו', כיון שנדרזו לקיים מצות הנקמה ולא עשה שום חשבון, או אז נתפרש 'אחרי מותי' שהכונה אחרי מות יהושע, והרוויחו עוד שנים רבות שלא ליפול לעבודה זרה. זהו עבודתו של אדם שלא לחשב חשבונות, אלא לקיים דבר ה' בתמימות ופשיטות, ואז יצליח בכל מעשיו. כי עצת השם היא תקום.

אך עדיין צריכין אנו למודעי, היתכן לומר כך על יהושע בן נון, הרי בוודאי קיים דבר ה' בתכלית השלימות, ומאידך מדוע לא הלך בדרכו של משה שהלך לנקום במדין בלי שום חשבונות?

ירמיה ודניאל לא אמרו 'הגבור והנורא' שלא לזכב לומר דבר שאין מורגש וביאר רבי אליהו בשם רבו הסבא מקלם זצ"ל ע"פ דברי הגמ' [יומא סט:]: 'אמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה, אתא משה אמר האל הגדול הגבור והנורא, אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו, לא אמר נורא, אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו, לא אמר גבור, אתו אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו שנותן ארך אפים לרשעים ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות. ורבנן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה? אמר רבי אלעזר מתוך שידועין בהקדוש ברוך הוא שאמתו היא לפיכך לא כיזבו בו ופרש"י 'שהוא אמתו' - מסכים על האמת ושונא את השקר'.

וצריך להבין אם היו יודעים ירמיה ודניאל שהקב"ה מסכים על האמת ושונא את השקר, והרי בוודאי אמת מה שאמר משה 'הגדול הגבור והנורא', שכל דבריו אמת וצדק, וא"כ מדוע לא אמרו הגבור והנורא? וביאר האלטער מקלעם שיש חילוק בין שקר לכזב. שקר הוא דבר שאינו במציאות. כזב הוא דבר אמיתי אלא שהאומרו אינו דובר מה שיש בלבו. למשל כשיהודי אומר 'אני אוהב את הקב"ה', ביום שהוא מרגיש אהבת ה' בלבו, הרי הוא דובר אמת, ביום שאינו מרגיש האהבה, אינו שקרן בדיבור זה, אלא כזב, כי אין זה שקר כי הדבר אמת, אלא כשאין בלבו כך, הרי הוא כזב. לכן לא אמרו ירמיה ודניאל כיון שידעו שהקב"ה אמיתי 'לא כיזבו בו', כשטיטוס נמצא בהיכלו לא יכלו לזכב בו ולומר הגבור והנורא. אע"פ שאמת הוא שהוא יראוי, אך כיון שאינו זה נרגש בפועל בלב, הוא כזב לומר 'נורא'. עד שבאו אנשי כנסת הגדולה ואמרו שהן הן נוראותיו, נמצא שאין

יהושע אינו מכזב לחקות את מדרגותיו של משה רבינו

ובזה מבאר רבי אליהו לופיאן שיהושע בן נון בוודאי ידע שמשוה רבינו לא עשה חשבונות מה יהיה לאחר מותו, והלך לנקום מדין בתמימות כדבר השם, ולא עלה על דעתו לחשוב ממנה שיהיה 'לאחר מותו', מרוב גדלותו לא עלה על רעיונותיו מה יהיה אחרי מותו, כי היה מילתא דפשיטא אצלו שתיכף שהקב"ה מצוה לעשות, מקיימים תיכף בלי שום חשבונות כלל. אילו היה עולה על רעיונו הקדוש של משה רבינו, בוודאי היה מעכב נקמת מדין, שלא לסכן את בני ישראל ב'השחת תשחיתון', ולא יתחלל שם שמים. אלא כיון שהיה משה במדרגה שלימה כזאת שלא עלה הדבר על דעתו. אך מדרגת יהושע שהחשבון כן עלה על רעיונו, וממילא בוודאי הדין נותן שידחה הריגת ל"א מלכים ולא ישחיתו בני ישראל ולא יתחלל שם שמים בעולם ח"ו. כי יהושע אינו מכזב לחקות מדרגות של הרבי שהוא אינו אוחד בהם. הקב"ה יודע מה שבלב האדם. וכל אחד צריך לנהוג כפי דרגתו.

(הגרמ"י רייזמן)

לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה (ג, ל)

בעיני המון העם, לפעולה ולמעשה של האדם יש תוקף ומשמעות ואילו למילה יש פחות חשיבות ותוקף. אמר – אז אמר... הבטיח – אבל לא הבטיח לקיים... אולם במבט אמיתי, הדיבור הוא קודש. אדם חייב לעמוד בדיבורו ובמילתו. מילה – זו מילה! המילה צריכה להיות יציבה ואיתנה כמו בטון יצוק, אפשר לבנות עליה בנין. אמר רבי חיים ויטאל: כל דיבור שאדם מוציא מפיו עושה רושם בעולמות העליונים, לטוב ולמוטב. מצד אחד דיבורים טובים בוראים עולמות – 'ואשים דברי פיך ובצל ידי כסיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ' (ישעיהו נא, טז), ומצד שני – דיבורים לא טובים מחריבים עולמות ח"ו. לכן התורה מצוה את האדם 'לא יחל דברו' – אל תזלזל בדבריך, אל תעשה אותם חולין, כי עליך לדעת שלדיבור יש כוח אדיר, 'ככל היוצא מפיו יעשה' – הדיבור מחולל בעולמות העליונים דברים נוראים. אמר החיד"א: 'לא יחל דברו' – אם האדם לא מחלל את דברו, אם הדיבור שלו קדוש, אזי 'ככל היוצא מפיו יעשה' – הריבונו של עולם יעשה ככל היוצא מפיו, כל בקשותיו של האדם תענינה מן השמים. צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

הרמב"ם אומר שבארץ ישראל אין שדים. אומרים 'עולם' שאפילו אם יש שדים, אחרי שהרמב"ם אמר שאין – הם יצאו! 'ככל היוצא מפיו יעשה', ואם הרמב"ם אמר – דבריו קיימים, גם אם הם מצריכים שינוי הטבע.

"סעו הביתה, היא תהיה בריאה"

הנה סיפור, אחד מני רבים, של "ככל היוצא מפיו יעשה":

בשנתו האחרונה של מרן ה"חפץ חיים" זצ"ל, כמה שבועות לפני ראש השנה שלחו אתו אנשי ביתו לשהות בחורשה מבודדת מחוץ לראדין, כדי לאגור כוח לקראת הימים הנוראים שבפתח. הוא התגורר בתוך בקתה במרכז החורשה והיה הוגה בתורה ועובד את קונו באין מפריע.

באחד הימים נעצרה בביתו בראדין כרכרה ובה קבוצת יהודים. זה היה מחזה נפוץ ולא עורר תשומת לב מיוחדת. אולם מי שהביט אל תוך הכרכרה נגלה לפניו מחזה לא נעים: לדפנות הכרכרה היתה קשורה נערה יהודיה. מסתבר שהיא חסרת דעה, רחוקה מן השפיות, ובשל מצבה היא נוהגת להתפרע ולהשתולל, לשבור ולנתוץ מכל הבא ליד, ואין מנוס אלא לכבול את ידיה ורגליה לבל תזיק לרבים. בני משפחתה עשו את כל הדרך מבייתם לראדין כשהיא קשורה בתוך הכרכרה, כדי להתברך מפי ה"חפץ חיים".

בני הבית אמרו להם שה"חפץ חיים" לא נמצא. הוא שוהה מחוץ לעיר וישוּב רק לקראת הסליחות. אך הם התעקשו: אם כבר הגענו עד הנה, נשאר כאן עד שישוּב. נסו לדבר על לבם: זה יקח כמה ימים, ובינתיים מה תעשו עם הנערה החולנית? רחמנות עליה! אך הם בשלהם.

כשראו בני הבית שיש להם עסק עם אנשים שיודעים מה הם רוצים, בקשו מהרעבעצין רשות להביא את הנערה החולנית אל ה"חפץ חיים" במקום שהותו. היא הסכימה. אחד מבני הבית הצטרף לקבוצה ויחד עשו את דרכם לחרשה שמחוץ לראדין.

כשהגיעו לשם, התירו את החבלים מידיה ומרגליה, האחים אחוזו בחזקה בידיה והובילו אותה אל ה"חפץ חיים". היא התחילה להתפרע ולהשתולל, חסרת מעצורים. התפרצה אל תוך בקתתו של ה"חפץ חיים", שבאותה שעה ישב ולמד. היא תפסה את כובעו והשליכה אותו על הרצפה, צעקה וצרחת בקולי קולות.

ה"חפץ חיים" הרים את עיניו וראה לפניו בחורה משוגעת ר"ל. ואז הוא התחיל לצעוק בכייה: "רבונו של עולם, דאס איז דאך א אידישע טאכטער! (זו הרי בת ישראל!)"

כשסיים אמר להם: "סעו הביתה, היא תהיה בריאה".

מספר היהודי שהיה עד ראייה למפגש של הנערה החולנית עם החפץ חיים: נטלתי את כתובתם. לא התעצלתי, אחרי הימים הנוראים נסעתי לביתם. התברר שהיא הבריאה ונהייתה כאחד האדם. הם סבלו ממנה במשך שנים רבות, וברכה אחת של ה"חפץ חיים" שמה קץ לסבלם.

"מי גילה לך את הלחש הזה?!"

יש סיפור על הגאון מוילנא, שמעתי ממישהו ששמע מר' שלום:

הגאון לא היה נעזר ברופאים – "מה חלק ברופאים בבית עושי רצון השם". פעם סבל מדלקת אזנים קשה. מכיון שלא הלך לרופא, ספרו לו בני הבית שיש אשה שמרפאת באמצעות לחש. הגאון הסכים שהאשה תבוא לביתו. הוא פנה אליך ובקש לדעת מה הלחש, אולי חלילה זה שם טמא. אמרה: "הרי זה מקור פרנסתי היחיד, ואם אגלה את סודי אני עלולה לאבד את מטה לחמי... אבל כמובן אין לחשוש מהגאון שיעשה שימוש לרעה בלחש ויגלה אותו ברבים.

גלתה האשה לגאון כיצד עובד הלחש: "אני נוטלת בידי כוס מים, מברכת 'שהכל נהיה בדברו' ושותה. זה הכל... וזה עובד!"

שאל הגאון: "מי גילה לך את הלחש הזה?"

- "הרבונו של עולם!"

וכך היא מספרת: "הייתי ילדה יתומה, אבי נפטר. נשארתי ללא פרנסה. נכנסתי לבית הכנסת, פתחתי את ארון הקודש ובכיתי לה: 'אין לי פרנסה'. פתאום אני שומעת איזו בת קול שאומרת לי: 'תגידי שהכל נהיה בדברו, לרפואת בני אדם ותהיה לי פרנסה ברווח'. ככה אני מתפרנסת לא רע כבר שלושים שנה..."

שמע הגאון את סיפורה ופרץ בצחוק, ומן הצחוק התפרצה המוגלה שבאזנו. הוא כבר לא היה צריך את הלחש כדי לרפא את אזנו...

שאלה האשה: "למה הגאון צחק?" ואז הוא סיפר: "אני הייתי הבת קול... הייתי שם בבית מדרש, ראיתי יהודיה בוכיה, לא יכולתי ללמוד. שמעתי שהיא צועקת 'פרנסה, פרנסה', ואמרתי: 'אם את צריכה פרנסה, תגידי שהכל נהיה בדברו, זה יעזור לך'. לא חשבתי מראש ולא תכננתי מראש לומר את הדברים, זה מה שיצא לי מהפה באותו רגע כדי להפיס את דעתה של האשה".

הגאון לא חשב ולא התכוון, אבל "ככל היוצא מפיו יעשה" – אחרי שהדבר יצא מפיו, הקב"ה קיים את דבריו.

(יחי ראובן)

אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל... וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף (לא, ד-ה) התפילה – צורך המלחמה!

במדרש תנחומא (פרשת מטות סימן ד) מובא [לדעה אחרת], שהיו שלוש פעמים שנים-עשר אלף. ומה היה תפקידם? "שנים עשר אלף חלוצי צבא, שנים-עשר אלף לשמור את הכלים ושנים עשר אלף לתפילה". ואותם שנים עשר אלף לתפילה, כתוב שהם לא היו במערכה ממש, הם יצאו מחוץ למחנה להתפלל.

יש לדקדק: למה כתוב אלף למטה? היה צריך לומר אלף ממטה, כלומר, מהמטה – מהשבת – לקחו אלף! אלא, רמוז כאן מה היה הצורך באותם שנים עשר אלף של תפילה: הם היו "אלף למטה", לצורך המטה של המלחמה. כי כשם שלצורך המלחמה צריכים שנים עשר אלף חלוצי צבא שילחמו בחזית, כך בדיוק צריכים שנים-עשר אלף שיתפללו. בלעדיהם אין כלום! מוראדיגע זאך.

נשאלת שאלה נוספת: לכאורה היה צריך להיות שלושה-עשר אלף. הרי כאשר משה רבנו שלח לקחת מכל שבט, בסיכום היו שם שלושה-עשר אלף! שמעתי כי בעת שהרבי מגור – ה"בית ישראל" זצ"ל בא לבקר את ה"חזון איש" זצ"ל, ה"חזון איש", ביקש ממנו, שיגיד ווארט, חידוש, מאביו, בעל ה"אמרי אמת".

ומה הוא אמר? הוא שאל את השאלה הזו – מדוע כתוב "וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף", הלא היו שלושה-עשר אלף? ותרץ שהרי באותו חז"ל נאמר שהלשון "וימסרו" פירושו בעל כרחם, אבל הם מצדם לא רצו ללכת כיון ששמעו שפטירת משה תלויה במלחמת מדין.

מי לא רצה ללכת? שנים עשר אלף. אבל שבט לוי כן רצה ללכת. אצלם – "סביב משכן ה' יחנו" האומר לאביו ולאמו לא ראייתו ואת אחיו לא הכיר... כי שמרו אמרתך – אם הקב"ה אומר ללכת, הולכים! פטירת משה איננה אפילו שיקול כאשר הקב"ה אומר ללכת. נמצא שה"וימסרו" היה שנים-עשר אלף, כי האלף הנוספים של שבט לוי באו מרצונם, אבל בסיכום הכללי היו באמת שלושה-עשר אלף.

ה"חזון איש" הגיב על כך, באידיש כמובן: "לא מוכרח שזה נכון"...

לבני מעריב למדו מסור, חצי שעה או ארבעים דקות. לפתע ר' חיים אהרן קם ממקומו ניגש אליו, ואמר לו: "בנדיקט, סע".

בסדר.

לאחר כמה רגעים הוא הבחין שאינו קם לנסוע. רבי חיים אהרן קם שוב ממקומו, הלך אליו, ושאל: "מדוע אינך נוסע?"

"רצוני קודם הנסיעה להתפלל מעריב, כי אינני יודע אם יהיה לי מנין בבני ברק [בימים ההם]".

"לא, לא. עכשיו תיסע!"

נו, ראש הישיבה אומר לנסוע, נוסעים.

מובן לכם שאז לא היה קו 400, לא 402 וגם לא 403. היה אוטובוס לתל אביב, אוטובוסים שנסחבים, טרנטע'ס – נסיעה לא קלה. וגם היו מוניות שעברו יתרו קרוב לישיבה. כל חברת נסיעה עם המסלול שלה.

לייזר בנדיקט מיד יצא לעבר רחוב יפו, שם היתה תחנה של שירות מוניות. נכנס למונית הראשונה שעמדה בתור ויצא לדרך.

הנסיעה היתה לתל אביב ומשם לבני ברק באוטובוס נוסף, אבל לקראת סוף הדרך הבחור שם לב שהנהגם חולפים לא הרחק מבני ברק. ביקש מהנהג שיעצור לו.

"למה אתה רוצה לעצור?"

"כי בעקרון אני צריך לבני ברק, והנה כאן מעבר לכביש זה בני ברק, מדוע להטלטל עד תל אביב?"

"בסדר". עצר לו והוא ירד.

ירד מהמונית, הסתכל לכל הכוונים, איזה בני ברק? מה בני ברק? טעות, זו לא בני ברק! [כנראה ירד בצומת מסובים]. מה הוא עושה כעת?

עמד והרהר עם עצמו מה לעשות. לא חלפו שתי דקות ועובר סנדר, שיצא מבאר יעקב, ובתוך הרכב היה הרב דרבקין מבני ברק. הוא קרא לו מתוך הרכב: "בנדיקט, מה אתה עושה פה באמצע הכביש?"

הבחור השיב: "ירדתי כי חשבתי שכאן בני ברק, ובסוף אין בני ברק, אין שום דבר..."

"עלה, עלה על הסנדר, אנחנו הרי נוסעים לבני ברק".

הביאו אותו עד הבית – ברחוב סוקולוב בבני ברק. פלאי פלאים. ממש השגחה מיוחדת שירד שם, ובדיוק סנדר של תלמידים ורבנים משיבת באר יעקב חלפו לידו והבחינו בו.

הוא רק נכנס הביתה... בהלה והתרוצצות. רצים, באים. מה קרה?

אמא הכינה מיני סלטים ומאכלים. תוך כדי הכנה הכניסה לפיה זית כדי לטעום, הגרעין נדחק במקום לא טוב בגרון, ורצים בבהלה: אמא לא יכולה לנשום, כמעט נחנקת.

רץ מהר במדרגות, נכנס הביתה. הוא היחיד מכל הסובבים שידע את המלאכה. עשה את הטיפול הנכון, והוציא את הגרעין. ממש הצלת נפשות.

מעשה פשוט. א מופת מרבי חיים אהרן. הוא זרז אותו שלא ימתין למעריב – "עכשיו תסע". וכל הדרך התנהלה בהשגחה מיוחדת עד שנכנס בדיוק כאשר

הגרעין נתקע בגרון.

כאשר שב לירושלים, אמר לראש הישיבה: "שהרב יגיד לי, מהיכן ידע שאני חייב לנסוע ולהציל את אמא שלי. מדוע הרב אמר לנסוע מהר ולא להמתין. והרב הרי חזר בו מדעתו הראשונה שאיני צריך לנסוע?" וכמובן תאר לו את כל פרטי המעשה, כיצד הגיע ברגע הנכון, חלילה חלילה אם לא היה שם - - -

אמר לו רבי חיים אהרן – ורק מי שהכיר את הקדוש ר' חיים אהרן מבין שזה מאד מתלבש עליו מה שאמר על עצמו – וכה אמר לו ראש הישיבה:

"כל החיים שלי, בעת שאני מתפלל - - - לא נכנסות לי באמצע שמונה עשרה מחשבות זרות, אף פעם. והנה במנחה זו, אחרי שבאת לבקש ממני רשות, בעת שאמרתי 'ברך עלינו', 'בנדיקט' עלה במחשבותי. המשכתי הלאה: 'בנדיקט', 'בנדיקט'. עוד פעם 'בנדיקט'... אמרתי לעצמי: טוב, נחשוב היטב על

המקרה בעת 'סדר מוסר' ואתבונן מה המשמעות של הדבר שהרהרתי באמצע שמונה עשרה. כי בחיים לא קרה לי כדבר הזה. איך נכנס בנדיקט ב'ברך עלינו'?

הגיע סדר מוסר, עושים חשבון הנפש. התחלתי לחשוב, איזה חטא עשיתי שכזאת מנחה היתה לי?

ערכתי חשבון נפש, ונוכחתי שאין שום דבר. כלום. אז אם כן מדוע באמת נכנס בנדיקט בראש? צריך לומר שההחלטה להורות לבנדיקט להשאיר אינה טובה ואינה נכונה.

לכן מיד מהרתי להגיד לך, תסע".

עד כאן דבריו.

כן רבותי, מוראדיג. קודם דברנו על כוח התפילה, כעת אנחנו אומרים – מה זו תפילה.

אני מדבר אל עצמי, לא אליכם. שאדם יחשוב דברים זרים בתפילה?! האם זה הגון, נכון שזה קשה מאד, אבל נחשוב בכנות, זו ממש חוצפה. אתה מדבר אל הקב"ה, וחושב על באבע מעשה'ס, א חוצפה. לכן צריכים לעשות כל טצדקי להתפלל!

ובאמת הרמב"ן עושה חשבון, כי בכל התורה כולה לא קיים מושג של שלושה-עשר שבטים. כי כשיש אפרים ומנשה, שבט לוי בחוץ, וכשיש שבט לוי, אפרים ומנשה נחשבים כשבט אחד. לפי זה, גם לעניינינו, מנשה ואפרים היו אחד, כיון ששבט לוי הלכו, כפי שרש"י מציין.

התפילה – מהות האדם

"כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו, וכשמת – אומרים לו: אי ענו, אי חסיד, מתלמידיו של אברהם אבינו" (ברכות ו ע"ב).

מדוע הוזכר אברהם דוקא? כי אברהם קבע מקום לתפלתו, כמו שנאמר: "אל המקום אשר עמד שם את פני ה'" (בראשית יט, טז).

רבינו יונה (על הרי"ף ברכות דף ג ע"ב) שואל – מה הגדלות בקביעת מקום לתפילה, עד כדי כך שבשביל כך הוא כבר זוכה שאלוקי אברהם בעזרו, ושהוא חסיד ושהוא ענו "אי חסיד אי ענו!" – ביטוי שנאמר על משה רבנו, והספד שאמרו אחרי מיתו של שמואל הקטן?

מתרץ רבינו יונה, אלו דבריו: "ויש לומר, שלא אמרו בעבור קביעות המקום בלבד, אלא רוצה לומר שכל כך מדקדק בתפלתו שגם בזה הוא נזהר, שרוצה שתהיה תפלתו במקום מיוחד, וכיון שכל כך הוא אוהבת התפילה, ודאי מידת הענוה יש בו כדי שתהיה תפילתו מקובלת לפני המקום, כענין שנאמר 'זבחי אלקים רוח נשברה', שאם לא יהיה לו הענוה לא יוכל לעולם להתפלל בכונה ולא תהיה מקובלת לפני המקום בה", וכיון שזכה לענוה יהיה זוכה למידת החסידות, שהיא גדולה יותר, שהאחת גורמת לחברתה, כדאמרין 'ענוה מביאה לידי חסידות'. נמצא שבעבור דקדוק התפילה זוכה לאלו המעלות, ויאמרו אותם עליו כשנפטר מן העולם".

אחרי שזוכים לענוה יש חסידות, אם כן הוא ענו וגם חסיד, וכשמת אומרים לו "אי חסיד אי ענו" – והכל מגיע מהרצון להתפלל בשלמות.

הספר 'חרדים' מבאר את הפסוק במשלי (כו, כא): "מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו" – כאשר רוצים לבחון את סוג הכסף מביאים מצרף, על ידו בוחנים ובודקים את סוג הכסף. וכור לזהב – את הזהב בוחנים בכור. ואם מעוניינים לבחון היטב ולדעת מי האיש – בודקים לפי מהללו. תראו את מי הוא מהלל. אם משבח צדיקים, מעשים טובים – "תדע ובחנת כי איש טוב הוא, ושרש הצדק נמצא בו והמשבח רשעים או מהלל מעשים מגונים הוא הרשע הגמור" (רבנו יונה).

אדם מהלל ומשבח את ראש הממשלה: "ראש הממשלה, אח - - כל הכבוד, כזה פינער מענטש...". וכי אותו ראש ממשלה הוא פינער מענטש? הלא מחלל שבת הוא, ובזמן שבת המקדש היה קיים היו רוגמים אותו באבנים, אם היה עושה זאת במזיד ובהתראה. הוא יורק לאבא בפנים, ואתה אומר עליו שהוא 'פינער מענטש'! אם נוח לך לומר על מי שלא מניח תפילין דברי שבח, הרי שאתה עצמך רשע גמור! "איש כפי מהללו" – על פי מה שהוא מהלל.

מוסיף החרדים ואומר עוד פשוט ב"איש לפי מהללו": אם אתה רוצה לדעת איזה איש הוא, תסתכל כיצד הוא מהלל את בורא עולם בתפילה. זה האדם! התפילה מספרת על מהותו.

להרגיש שמדברים לבורא עולם: "ברוך אתה ה'". לא לחטוף את המילים, לא למהר. מוראדיגע זאך. ובאמת, הזוכה שתפלתו כהוגן – היש דבר מתוק מזה? כתוב במדרש שיר השירים "שמאלו תחת לראשי" – זה קריאת שמע, 'וימינו תחבקני' – זו תפילה. אנו לא היינו יכולים להוציא מהפה כאלו הגדרות, אם לא היה כתוב מפורש במדרש רבה. לאלו דרגות אפשר להגיע בעת התפילה, כביכול להתחבק עם בורא העולם!

וכאן, כשיצאו למלחמת המצוה, הקב"ה מצוה: "אלף למטה". כנגד אלף הלוחמים יש צורך באלף תפילה, לא אחד פחות!

וראו נא: התורה אומר "לכל מטות ישראל תקחו". לכאורה היה צריך להיות כתוב "מכל", מה הרמז בלשון התורה "לכל מטות ישראל"? אלא ללמדנו בא, שתפילתם פועלת לטובת כל מטות ישראל.

התפילה בירושלים והנס בבני ברק

אספר לכם מעשה שכמדומה שאף פעם לא ספרתי. להכיר מעט מה זה תפילה. לא כוח התפילה, אלא – כיצד צריכה להראות התפילה.

אני הקטן למדתי שנה אחת, בתשכ"ד בירושלים, ב"ישיבה למצוינים" [כך שמה]. ראש הישיבה היה הגאון הקדוש רבי חיים אהרן טורצין ז"ע, יד ימינו של הרב מבריסק, לא משה ידו מתוך ידו. הישיבה היתה כעין הכנה לישיבה

של רבי יושע בער סולובייצ'יק בנו של הרב מבריסק.

שם בישיבה למד אתנו אחד האחים למשפחת בנדיקט המפוארת, כמדומה ששמו היה לייזר – אליעזר בנדיקט. אם המשפחה ובניה התגורר ברחוב סוקולוב בבני ברק [אביהם, רבי יחיאל, הסתלק בצעירותו, ביום ראש השנה].

אחותו של אליעזר התחתנה, והוא נסע לחתונה.

אחר כך, אמו עשתה 'שבע ברכות' והוא רצה להשתתף, כי ידע שבואו ישמח אותה.

ואז, לא כהיום, היו שואלים רשות מראש הישיבה האם לנסוע. לא נסעו סתם ככה. בצהרונים לפני תפילת מנחה הוא ניגש לרבי חיים אהרן, ואמר כי הוא רוצה לנסוע לבני ברק לשמחת שבע הברכות: "אמא עבדה והכינה, ואני יודע כי היא רוצה שאבוא".

התשובה היתה: "אינך צריך לנסוע. מספיק שהשתתפת בחתונה".

אם ראש הישיבה לא מאשר, לא נוסעים.

כתוב בגמרא בברכות ש"חסידיהם הראשונים, היו שוהים שעה אחת ומתפללים, כדי שיכוונו לבם למקום", משמע שהתפללו משהו עוד לפני התפילה, כי משמע שאחרי שהתפללו היו מכוונים את לבם בתפילה. מה התפללו?

התפללו שיתפללו טוב. התפללו שיכונו לבם למקום.

צריכים תפילה על זה, ויש צורך בעבודה ובמאמץ 'ולעבדו בכל לבבכם', זו עבודה של הלב, להרגיש שהוא עומד לפני הקב"ה. כשאדם כך מרגיש – הוא אינו זקוק ליותר חיזוק. זה החיזוק הכי גדול. אני עומד לפני מלך. אה! **כיצד זוכים ללב טהור?**

רבי שלמה לונשטיין שליט"א, סיפר לי את המעשה הבא, על פי מה שסיפר לו בן דודו – רבי יצחק לונשטיין, (זצ"ל) שהיה משמש בקודש אצל ראש הישיבה, הגאון הצדיק רבי אהרן לייב שטיינמן זצוק"ל.

אגב, לא אני מחלק תארים "הגאון הצדיק". אלא ה"חזון איש". כי הגיס שלי שיהיה בריא - רבי אריה איברמס – היה מהמקורבים אל ה"חזון איש" והוא סיפר לי, שפעם אחת הם ישבו בחדרו, דברו דבר תורה והזכירו כי רבי אהרן לייב אמר משהו. הוא שאל: "מי אמר? מי?". אמרו: "ר' אהרן לייב".

אמר להם ה"חזון איש": "זאגט, 'הגאון הצדיק ר' אהרן לייב'".

זה סיפור לפני למעלה מששים שנה. כבר בימים ההם אמר להם ה"חזון איש": "תאמרו הגאון הצדיק", ממילא גם אני אומר כך בדרשות.

על כל פנים, סיפר ר' יצחק לונשטיין, אי רבותי, מבהיל. אחד הבחורים הריקנים, ה' ישמור, ה' ירחם – שיחזרו בתשובה, בא למשמש בקודש, הרב יצחק לונשטיין, ואמר לו: "שמע, אני רוצה כעת להכנס אל הרב, אבל רצוני כי תבטיח לי, שלא תפריע לי לדבר כל אשר עם לבבי".

- "מדוע אפריע לך?"

- "כי אני רוצה כעת לשפוך כל מה שיש לי בלב, הכל!"

הוא חשב לעצמו, מה כבר הבחור יכול לומר. אמר לו: "הכנס".

כהקדמה, באמצע הסיפור: ר' אהרן לייב שיהיה בריא, ביקר פעם במרפאת שיניים. שאל אותו הרופא: "איך אתה אוכל, הרי אין לך שיניים? [יש לו ארבע שיניים בלבד], במה אתה אוכל?"

והוא השיב לו: "בשביל ארבע סעודות בשבוע זה מספיק [שלש סעודות ומלוה מלכה]". כי כל השבוע אינו אוכל כמעט. הרב יצחק לונשטיין סיפר כי לר' אהרן לייב היה ספק פעם בשבת בברכת המזון האם אמר 'רצה והחליצנו', וההלכה היא שצריך לחזור על ברכת המזון.

מדוע צריך לחזור?

כי כיון שאדם רגיל לברך בלי 'רצה', מסתמא אמר כהרגלו ולא הזכיר. "אבל אני" – אמר לו ר' אהרן לייב – "אני מברך רק עם 'רצה' כי אין לי כמעט ברכת המזון אחרת". מה הדין אצלי...?

אתם מבינים?

שאל אותו ר' יצחק: "כמה זמן הרב לא אכל לחם באמצע השבוע?" "שבעים שנה!" השיב לו.

בקיצור, הבחור מהחבר'ה, נכנס והתישב והציג תמונה טובה של חתיכת בשר מבושל...

שאל אותו הרב: "מה זה?"

- "זה בשר מאד מאד טעים. האם הרב רוצה שאני אביא לו כזה בשר לאכול, ושהרב ידע שאני יכול להביא לו בשר משהו משהו..."

- "לא, אל תביא".

- "אולי גלידה, אני יכול להביא, יש בחנות גלידות מאד טעימות".

פונה ר' אהרן לייב לר' יצחק ותמה: "מה הוא רוצה מהחיים שלי?"

אווה, המשמש הבין שכבר צריכים להוציא אותו.

אמר הבחור: "שמע, אני מתחנן אליך מאד שלא תוציא אותי. הבטחת לי שלא תפריע לי".

ואז התרגש הבחור ואמר: "ראש הישיבה! אני מסתובב כבר עשר שנים בישיבות, ואין לי טעם בגמרא, אין לי טעם. רק בבשר ובגלידה. מה אני יכול לעשות שאין לי טעם בתורה. אין לי שום טעם. מסבירים לי: 'תראה, תראה, כל כך מתוק'. – אבל אצלי זה לא מתוק. אני אומר לראש הישיבה, אם הוא רוצה, אני אביא לו סטיק ויראה שסטיק כן טעים לכל הדעות..." הרב שטיינמן אמר לו: "איני צריך שתביא לי, כי אין לי טעם בזה. ולא צריך את זה".

אמר הבחור: "ולי, אין טעם בלימוד. מה רוצים מהחיים שלי? אילו תביעות אפשר לתבוע ממי שאין לו טעם ברוחניות?"

נו רבותי, מה עושים?

אמר לו ר' אהרן לייב (שיהיה בריא) בנוסח שלו.

"אולי אתה יכול להגיד לי מה האוכל הכי מתוק שיש?"

הוא התחיל לחשוב, לחשוב "הרב, אני לא יודע כעת לומר בדיוק, אין לי כרגע מנוחה לחשוב ולדעת את כל המאכלים הטעימים שידוע לי עליהם".

"אני, כן יודע" – אמר לו ר' אהרן לייב – "האוכל הכי מתוק, זה דבש. הוא מתוק ביותר. ואספר לך מה שהיה פעם בעירנו. יהודי קבל אורח חשוב ורצה לכבדו, וכיון שהיה לו דבש טהור הגיש לו ואמר – 'ענקל'ה, קח כפית דבש ויהיה לך טעים בפה'.

בסדר. יענקל אמר: 'ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שהכל נהיה בדברו'. הכניס את הדבש לפה – 'אי, מר כלענה. זה מר'!

'מה? זה מר?! טוב, אנסה אני לטעום'. המארח גם הוא ברך ברכה, טעם – 'אה, דבש אמיתי! טעים מאד. כיצד אפשר להגיד על זה מר?'

שאל אותו המארח: תגיד לי, אולי יש לך פצעים בפה?

- 'כן, בשפתים, ובעיקר פצעים בלשון'.

- 'אם כך מה אתה רוצה? – הפה שלך מר, לא הדבש. הפצעים הללו מאבדים לך את המתקיות של הדבש ואתה טועם בכל דבר טעם מרי!'!

- אתה אומר שאין לך טעם בלימוד, שאין לך מתקיות בתורה? – סיים ר' אהרן לייב זצוק"ל – "הפה שלך מלוכלך. אתה מדבר על ניבול פה, אתה שקוע בחטא, איך אתה רוצה שתהיה מתקיות בתורה?! תחזור בתשובה, יהיה לך פה נקי, תפסיק לעשות עבירות. או אז, תראה איזה טעם יהיה לך בלימוד התורה!"

ה' יהיה בעזרנו, שנזכה באמת ל"יטהר לבנו לעבדך באמת", אמן וכן יהי רצון.

(יחי ראובן)

כתוב בספר חכמת התורה עה"פ 'ומקנה רב היה לבני גד ובני ראובן הרבה מאד' ובאו למשה רבינו ובקשו חלקם בעבר הירדן שהוא מקום מרעה. ואי' במדרש [ילקוט אות תשפ"ו, וכן בב"ר פ' ויצא פרק ע"ב פסקא א'] – חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה, ראובן הלך והביא את הדודאים לאמו, לכן הוא בא ורוצה חלקו בעבר לירדן. כ"כ במדרש רבה ויצא. וצריך להבין מה שייך זה לזה? וכן יש להבין בשלמא ראובן למדנו מה היה שורשו, אך מה עם ה'חנוך לנער' של גד וחצי שבט המנשה? וביאר מהרש"ק דבר נפלא ביותר, לאה אמנו מתאוה ומשתוקקת להוליד עוד שבטי קודש, גם לאחר שהולידה ד' שבטים, אך ותעמוד מלדת ורוצה עוד. ראובן ידע שאמו רוצה להביא בעולם ששה צירופי הויה ב"ה. ששה שבטים, מסתמא ביקשה מראובן שיתפלל על אמו לאה שתזכה להוליד עוד צירופי הויה. אמר לה ראובן, אמא יקרה, צריך גם להתפלל וגם לעשות השתדלות, ולכן הביא תרופות להולדה, וכמ"ש ברמב"ן שהדודאים מסוגלים לבנים, או מצד רפואה או מצד סגולה, שניהם הם השתדלות. הדרך הפשוטה הוא להתפלל לפני השי"ת, וראובן רצה לחדש שצריך גם השתדלות על בני חיי ומזוני.

כשבא ראובן לפני לאה, אמר לה, אמא, הבאתי השתדלות. לאה לא השתמשה עם זה, אלא בסוף נתנה כל הדודאים לרחל אחותה, שעדיין לא הולידה צירוף הויה אחד בעולם. ובפשטות נתנה את כל התרופות הללו לרחל. 'ולקח גם דודאי' משמע שלקחה כל הדודאים לרחל.

יששכר נולד בלי שום השתדלות, לכן הוא עצמו מתפרנס בלי שום השתדלות כלל

והנה לאה נושעה בלי דודאים, מי נולד אז? יששכר, שלא מכניס אצבע קטנה במים קרים לצורך פרנסה, וזכה לחלק יפה מאד בארץ ישראל, כמו שאומר זבולון על יששכר, אני עושה השתדלות והוא יושב ולומד, יששכר אפילו לא עושה השתדלות שזבולון יתן לו, הוא יושב ועוסק בתורה. כי כל עיקרו נולד ע"י דחיית ההשתדלות. אינו שואל 'מהיכן ירק זה חי', לא מתרגש מטענות על אברכי כולל, איך אתם חייב בהפקרות, כי יששכר אומר, לפני שנולדתי, דחתה אמי את ההשתדלות, לא בני לא חיי לא מזוני צריכים השתדלות.

יוסף הצדיק נולד ע"י השתדלות, ורואים בו שני התנועות, בטחון והשתדלות גם יחד

אך ראובן כן סבר שצריך להביא השתדלות, מי לקח את הדודאים, רחל אמנו, ונולד ממנה יוסף הצדיק, ורואים בו שני התנועות בענין ההשתדלות. מצד אחד דרשו בו 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו' – זה יוסף, 'ולא פנה אל רהבים' – זה יוסף, אך בשביל שלקחה אמו דודאים, אמר לשר המשקים 'כי אם זכרתני'.

הנה 'מנשה' בגימ' 'פרנסה', יש 'חצי שבט המנשי', מחצית אנשים אומרים שצריך להשתדל, מחצית אנשים אומרים שצריך בטחון. אין בזה בירור חותך, הבטחון וההשתדלות ביחד הם מאה אחוז, כשיש שמונים אחוז בטחון, צריך עשרים אחוז השתדלות, וכן כל אחד לפי מדרגתו. ושני הדרכים אינם מופרכים, כמו שכתב השלה"ק קונטרס איך לחיות עם השתדלות דקדושה, יחד עם השי"ת. והנה ארץ ישראל אין בה שום

הרמב"ן, מביא כאן את דברי הרמב"ם (מורה נבוכים), שהרמב"ם כותב, שהקב"ה כתב את אותם מסעות, 42 במספר, שיהיו אנשים שיכחישו את הניסים הגלויים, שהיו במדבר סיני.

כאשר עם שלם חי במדבר, מקום שאין בו מים, ומקום שלא גדל בו, לא תאנה ולא גפן ולא רימון. מקום שאי-אפשר לזרוע, והקב"ה סיפק צרכיהם במדבר, ארבעים שנה.

כותב הרמב"ן – לא יאמינו השומעים בהם ויחשבו כי עמידתם במדבר הזה היה קרוב מן הישוב מקום אשר בני אדם שם

אנשים יגידו – מה הבעיה?! יש בעיה לגור במדבר? תראה את כל הבודאים האלה, גרים במדבר ב"ה, אז מה אתה רוצה?!

כן, אבל הם נוסעים לבאר-שבע לקנות מה שהם צריכים, וחוזרים למדבר. אז אתה חושב שישראל, חס וחלילה, גם היו ככה?!

ממשיך הרמב"ן – הכל היה מקום נס, המקום לא היה מקום חריש וקציר, ולא היה מקום ישוב בני-אדם, היה מקום מבודד לגמרי, ובא הכתוב להנציח, שהכל היה על דרך נס. הקב"ה נשא את עם ישראל, 42 מסעות, כאשר יישא האומן את היונק.

אומרים חז"ל – היית שם חליפה, בבוקר היית לוקח אותה מגוהצת, העננים היו מגהצים לך את הבגדים. גדלת, הנעליים לא נשחקו, טמפרטורה אחידה, עם ישראל חיי במזגן, ב"ה כך חיו במדבר במשך ארבעים שנה, ללא שום בעיות.

באה התורה ומציינת את זה, כדי שחס וחלילה, לא יבואו אנשים ויכחישו את זה, לכן התורה מציינת את זה לפרטי פרטים.

מסכם הרמב"ן ואומר – שבענין המסעות, ישנו סוד, ולא נתגלה לנו סודו.

הייתי רוצה לעמוד על הסוד, שמופיע במסעות, זה לא הנושא שלנו היום, למרות שאפשר לדבר על זה שיחה, ואפילו שתיים, אבל אני לא רוצה להתעכב הזה.

אבל אני מתעכב על זה, כי זה אקטואלי להשנה.

המשנה ברורה, מביא המגן אברהם, שנפסק להלכה, שמי שעולה לתורה בתור כהן, יקרא את כל המסעות, מבלי לעצור באמצע.

הוא מביא שהמקור לזה, הוא בעל צרור המור, ר' אברהם סבע, בפרשת מסעי, כותב שלא לעצור במסעות.

הלכתי ובדקתי מה הסיבה, שלא לעצור במסעות, למרות שמי שעלה לתורה בשני וחמישי, יודע שעוצרים לראשון שני ושלישי.

אבל בשנה רגילה, שקוראים מטות-מסעי מחובר, אין בזה בעיה. כי מי שעולה לתורה קורא את הכל, לא עוצרים באמצע, אבל השנה, שהיא שנה מעוברת, שקוראים פרשות מטות – מסעי בנפרד, אז לוי עולה באמצע המסעות, והשאלה – איך עושים את זה?

אז יש כל מיני מנהגים של כל מיני עדת, ובאמת, בחלק מהעדות קוראים עד שלישי, 49 פסוקים בבת אחת, וגומרים את כל המסעות, לא עוצרים באמצע.

מה הסיבה שלא עוצרים באמצע?

כותב בעל צרור המור יסוד נפלא, שכל המסעות האלה, שעברו עם ישראל במדבר, רומזים לשם ה', שנקרא בשם "שם מ"ב"

ישנם הרבה שמות לקב"ה – שם אלוקות, צבאות וכו'. ישנו שם אחד, שאנחנו לא יודעים אותו. השם הזה נקרא שם מ"ב.

הגמרא (מסכת יומא) אומרת, שהכהן גדול היה אומר את השם המפורש, שם מ"ב, עשר פעמים ביום הכיפורים, וכל מי שהיה שומע את השם של הקב"ה, יוצא מפיו של כהן גדול (אנחנו אומרים את זה בפיזיטים, של סדר העבודה ביום הכיפורים) היה כורע ומשתחוה ונופל על פניו, ואומר – ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. זה השם שנקרא שם מ"ב.

כותב בעל צרור המור, שהשם הזה, שם מ"ב, נמצא במסעות, ולכן ישנם 42 מסעות. זה מכוון ל-42, והסיבה היא – כי המסעות שהקב"ה הסייע את עם ישראל, היה לפי השם מ"ב.

אם אתה חותך את המסעות באמצע, אתה בעצם עוצר בשם ה', שנקרא שם מ"ב. זה כמו שאתה אומר חצי מהשם, אז אתה פוגע בשם מ"ב.

אומר בעל צרור המור – לכן קוראים את כל המסעות, ללא הפסקה.

דבר נוסף הוא כותב – שכל המסעות שכתובים כאן בפרשה, אלה המסעות שאיתם אנחנו יצאנו לגלות, וכל המסעות שיעברו עם ישראל, מגלות מצרים ועד שיבוא משיח, נמצאות כאן בפרשה. כל השמות רומזים, לדברים שעם ישראל יעבור, ולכן הכל רמוז כאן.

השתדלות, למטר השמים תשתה מים, בא"י עיני ה' אלקיך בה מראשית ועד אחרית. משא"כ בשאר הארצות הסמוכות לא"י יש שם השתדלות. והנה בני גד ובני ראובן וחצי מנשה עוסקים בהשתדלות, יש להם מקנה רב ורוצים מקום מרעה, ורואים שיש כאן מקום מרעה. באו לפני משה רבינו, נחנו נעברו חלוצים, נחנו נבנה ערים, גדרים. לא נשוב עד התנחל וכו', אלו לשונות של בעל השתדלות. אמר להם משה 'תרבות אנשים חסאים', אם תרצו לעשות השתדלות, מדוע לא הזכרתם שם השי"ת בדבריכם? ועל זה טוען המדרש 'חונן לנער על פי דרכו', ראובן הביא דודאים, לכן הוא מבקש חלקו בעבר לירדן.

ואח"כ עשו תשובה, ואמרו 'עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה', 'כל חלוץ צבא לפני השם', והזכירו שם השי"ת בדבריהם. וכמו שלימד השלה"ק, וכן בימינו רוב העולם הם מבחינת גד ראובן וחצי שבט מנשה, עוד לא זכינו לתכלית השלימות לחיות כמו בארץ ישראל, איש תחת גפנו כבימי שלמה, במהרה בימנו יהיו כל העולם כך, אך בינתיים אלו שנולדו ע"י דודאים, ואלו שהביאו דודאים, בקשו על ההשתדלות.

שבט גד לא היתה כונתם על ריבוי השתדלות, על להסתופף בקברו של משה רבינו

אך שבט גד, באמת ענין אחר הוא משבט ראובן ומנשה, ולגד אמר ברוך מרחיב גד, וירא ראשית לו, כי שם חלקת מחוקק ספון, ופרש"י שכיון שראו שמשה רבינו יקבר בהר נבו, בחרו להיות בחו"ל כדי שמשה רבינו יהיה חלקם, הרי שלא כיוונו על השתדלות פרנסה אלא עיקר כוונתם היה רק על ציונו הקדוש קודש קדשים של הצדיק האמת, לכן לא הוזכר במדרש בני גד, רק בני ראובן הם עוסקים בהשתדלות, ובסוף לא קבלה לאה את הדודאים אלא נתנה לרחל ונולד יוסף הצדיק שהיו בו שני התנועות הני"ל, כיון שאכלה אמו דודאים, לכן יש חצי שבט מנשה. חציו כאן וחציו שם. חצי בטחון וחצי השתדלות. אך כל עוד שיש פרנסה עם השתדלות, יש גם בזה מהלך, להכניס את השי"ת בתוך ההשתדלות. ובסוף גם זה קיבל הכשר ממשה רבינו.

ג' מדרגות למדנו כאן, השתדלות בלי השי"ת פסול לגמרי, השתדלות עם בטחון, צריך שיהיה שם שמים שגור על פיו, ואז הוא כשר, בטחון בלי השתדלות, זהו מדרגת הצדיקים והגנולים אליהם.

(הגרמ"י רייזמן)

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת מסעי. היא הפרשה השניה, מתוך תלתא דפורענותה.

הפרשה פותחת, בנושא של המסעות שעברו עם ישראל במדבר, במשך ארבעים שנה, ורבותינו בתחילת הפרשה שואלים, מה הסיבה שהתורה מספרת שוב, על המסעות שעברו עם ישראל במדבר.

רש"י, בתחילת הפרשה, שואל את השאלה הזאת, בשם ר' משה הדרשן.

אומר רש"י – אלה מסעי. למה נכתבו המסעות הללו, להודיע חסדיו של מקום, שאף על פי שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטלטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה, שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתיים מסעות. צא מהם ארבעה עשר, שכלם היו בשנה ראשונה, קודם גזרה, משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה. שמשם נשתלחו המרגלים, שנאמר (במדבר יב, טז) ואחר נסעו העם מחצרות וגו' (שם יג, ב) שלח לך אנשים וגו'. וכאן הוא אומר ויסעו המחצרות ויחנו ברתמה, למדת שהיא במדבר פארן. ועוד הוצא משם שמונה מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מזה ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים, נמצא שכל שמונה ושלושים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות. זה מייסודו של רבי משה הדרשן אז הממוצע השנתי, ממצע ממקום למקום, זה פחות או יותר, ממוצע של שנתיים. למרות שזה קשה להבין את שרשם של דברים, אני לא מציע לאף אחד, לעבור בחיים שלו, במשך 38 שנה, בערך 20 דירות. ©

כי בדרך כלל, אחרי שאתה עובר דירה ראשונה, אתה מבקש מהקב"ה, שזו תהיה דירה ראשונה ואחרונה, בדר"כ.

אבל בכל אופן, במדבר, זה לא כמו אדם שמעביר את ביתו, כי במדבר לא היה רהיטים, לא היה מקרר ולא היה מכונת כביסה, ולא היה מיבש, ולא היה שנייט מיקרו ואחר תרגום © שום דבר. כולם היה להם אהלים, והיה בסך-הכל צריך לפרק את האהלים, לא מעבר לזה, אבל כתוב כאן ברש"י, שהמסעות היו במשך 38 שנה, עשרים מסעות. זה עפ"י תשובתו של ר' משה הדרשן.

אבל ר' תנחומא, דרש פה דרשה אחרת, אומר רש"י – ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפואתו, כיון שהיו חורוין התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו כאן ישנו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך וכו'

לכן, אומר צרור המור – כתוב בפסוק הראשון – אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן.

מזה ביד משה ואהרן?

כמו שממצרים יצאו משה ואהרן, הן גאלתי אתכם אחרית כראשית – כך הגאולה שהיא אחרית, תהיה ע"י שני גואלים – האחד יהיה משיח בן יוסף והשני יהיה משיח בן-דוד, כמו שיצאו ממצרים ע"י משה ואהרן.

בא המגלה עמוקות ואומר – כל זה רמוז, בארבע תיבות הראשונות של הפרשה אלה מסעי בני ישראל - א- אדם

מ – מדי ב – בבל י – יון. אלה הארבע גלויות שעם ישראל צריך לעבור, לאורך התקופה, עד הגאולה שתהיה בע"ה, בקרוב.

כותב בעל המגלה עמוקות – הטעם במילה אלה, הוא אזלה גריש, ובמילה מסעי בני ישראל, הטעם הוא מונח רביעי

אלה – אזלה גריש – יצאנו לגירוש, יצאנו לגלות. מתי זה יגמר? מונח לביעי – אחרי שתיגמר הגלות הרביעית, אנחנו נהיה מונחים, אז תבוא הגאולה, ולכן אנחנו קוראים את הפרשה הזאת, בשלושת השבועות, בימים שאנחנו עוסקים בענייני החורבן, כדי לרמוז את ענייני הגלות והגאולה ממנה, שטמונים במסעות, שנקרא בע"ה בשבת זאת.

לסיכום הדברים, ישנה עוד נקודה אחת – ישנו פיוט שכל אחד ואחד אומר אותו, בזמן אחר. אבל מי שאומר קרבנות, אומר את זה פעמיים ביום, יש אנשים שאומרים את זה, אפילו שלוש פעמים ביום. אני מתכוון לפיוט שנקרא "אנא בכח".

הפיוט שנקרא אנא בכח, מופיע לאחר קרבן התמיד.

אותו דבר יש לך גם במנחה, לאחר הקרבנות, יש לך שוב אנא בכח, ולבני עדות המזרח, ראיתי שהם אומרים את זה בקריאת שמע שעל המיטה.

הם מחלקים את אנא בכח בנפרד, ואחרי זה, אומרים כל יום את הפסוק שלו, בכל שורה יש 7 תיבות, ואז $7 * 6 = 42$.

כתוב בספרי הקבלה, שאותם שבע בתים, שמבוססים על שש תיבות, שביחד זה 42 תיבות, זה כנגד השם שנקרא שם מ"ב, ולכן כשאנחנו מסיימים את זה, אנחנו אומרים ברוך שם כבוד, מלכותו לעולם ועד, בדיוק כמו שהיו אומרים, בשעה שהכהן גדול היה אומר את השם המפורש, היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד, מלכותו לעולם ועד, זה מה שאנחנו אומרים, אחרי אנא בכח.

את הפיוט הזה חיבר, רבי נחוניא בן הקנה, והשאלה היא – למה זה מגיע אחרי הקרבנות, בשחרית, ובמנחה אצל האשכנזים?

השם הזה, אנחנו לא יודעים את הגהתו, רק הכהן גדול היה יודע לומר אותו, והיו אומרים אותו בבית המקדש, ביום הכיפורים, וזה רמוז בפיוט אנא בכח.

אם ככה, אנחנו יכולים להבין למה יש 42 מסעות. אם בעל צרור המור אומר, שזה מכון כנגד השם מ"ב, אז ממילא יש 42 מסעות.

אז אם ככה תבין למה לא מפסיקים באמצע, כיון שזה רומז לשם הזה, ולא מפסיקים בשם הזה.

עוד נקודה אחת, ובזה נסיים את הנושא הזה, ונוכל להתחיל את הנושא המרכזי:

ישנו ספר שמחברו מאוד מוכר – ר' שמשון מאוסטרופולי. הוא היה אחד מהמקובלים הגדולים בכל הדורות, והוא עומד לבאר את הענין של המסעות האלה, מה מונח בהם, ומי שירצה יעיין בספרים שלו, הוא מסביר כיצד כל מילה באנא בכח, מתאימה למסע.

הוא גם מביא את זה, שהשם מ"ב, טמון במסעות, והוא טמון בפיוט אנא בכח.

בספר נר ישראל, למגיד מקו'ניץ, הוא מביא בשם הספר עטרת חיים – וכתבו המקובלים בשם הרמב"ן, שכל כך מסוגלת קריאת פרשה זו, של מ"ב המסעות, שאם קורא אותם אדם, אות באות, תיבה בתיבה, בזמן המגפה בר מינן, יום ביומו, מובטח לו שהוא ניצול ולא ימות במגפה.

עד כאן המקבץ שיש מסביב למ"ב. כיון שהשנה, אנחנו קוראים פשרת מסעי בנפרד, אז כל אחד ישאל את הרב שלו, מה נוהגים לעשות, אם הכהן קורא את כל החמישים פסוקים. בכל אופן הבאנו את ההלכה, בשם הגן אברהם. מקור הדברים הוא בספר צרור המור, של ר' אברהם סבע, (ברוך שאמר)

ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם (לג, ב)

בספרים הקדושים מובא שכל אדם יש לו את המסעות שלו, במשך ימיו. ועליו לדעת שמוצאיהם למסעיהם – הכל על פי ה'. בחשבון מדויק לפרטי פרטים. כל צער וצער הכל במדויק מאת ה'.

סיפור הממחיש זאת, מובא בספר "האמנתי ואדברתי", גם לכבוד הלילת רש"י הקדוש החל בימים אלו:

תלמיד ישיבה שהשתתף באותה נסיעה מספר ומשחזר את המעשה לפרטיו שהתרחש בחודש אלול תשכ"ג: היה לנו זמן קיץ מוצלח, ישבנו והגינו על תלמודינו כהלכה, לשביעות רצונם של ראשי הישיבה, כפרס הוקרה, הוחלט לתת לנו יומיים של נסיעה למקומות הקדושים בגליל, ולהתפלל על קברו של רשב"י ורבי אלעזר בנו במירון.

נסענו כולנו, לעלה מחמישים בחורים תלמידי ישיבת "שבט סופר" פרשבורג, עם צוות ההוראה במשאית הטיולים של חברת ההסעות "בראשית". נהג המשאית לחץ על דושת הגז – ולא הרפה – באחד העיקולים החדים במורדות הכביש המוביל ממירון לטבריה, ולא התאים את המהירות לתנאי הדרך הקשים.

ואז, ברגע הבלהות, סטה מנתיבו, התהפך אל הוואדי בשולי הכביש, ולאחר כמה גלגולים, שבמהלכם התעופפו כולם החוצה, נחתה המשאית על צדה. התחלנו לאמוד נזקים. תחילה השתרר דממה מקפיאת דם, אחריה פרצו הזעקות הנוראות וקולות השבר של הפצועים הרבים. לאט לאט התברר גודל האסון המחריד כאשר נודע שישנם ארבעה קרבנות בנפש. ארבעה הרוגים באותו יום נורא. הנהג עצמו, חיים בראשי, שנפל החוצה מן הקבינה ונמחץ מתחת למשאית הכבדה, ואתו שלשה בחורים מבני הישיבה – נהרגו בתאונה הקטלנית. הבחור יצחק נוישטט ז"ל, הבחור אברהם בנימין פרידמן ז"ל והבחור מרדכי פולק ז"ל.

הבחור מרדכי פולק ז"ל היה ידוע כאחד הבחורים המצוינים בישיבה, מתמיד עצום, ירא שמים בתכלית. בהתנהגותו נראה כי גמר אומר לתמוך בכל שלשת העמודים שעליהם העולם עומד – הוא הצטיין בתורה, היה גדול בעבודת התפילה ומופלג בגמילות חסדים. במקביל, שקד על דברי הכתוב "והצנע לכת עם אלוקיך" ואת כל מעשיו הצניע מאוד, את כל הליכותיו. רק מתי מעט ידעו על מנהגו לכתוב בכל יום בפנקס קטן את כל מעשיו ונפילותיו של אותו יום. בלילה, טרם עלותו על יצועו היה קורא בפנקס, בודק ומבקר בשבע עיניים את כל מעשיו, לראות אם חס וחלילה לא חטא, אם אין צורך לתקן דבר מה במעשיו. ממש סמל של עובד ה'. מותו הטראגי השרה אבל כבד על כל מכריו.

מאוחר יותר נודע כי אביו של ההרוג, הרב שלום פולק, שהיה אדם חשוב ושימש באותם ימים כמלמד בת"ת 'חוג חתם-סופר' בפתח תקוה, קיבל 'אות משמים' על האסון. באותה שעה לימד את תלמידיו בכיתתו, לפתע קפאו מחוגי שעונו ועצרו מלכת. היה זה בדיוק ברגע התאונה.

ידיד טוב היה לו למרדכי פולק, זאב הלוי שמו. מסיבות שונות לא הצטרף לנסיעה ונותר בישיבה. הידיעה האיזומה השיגה אותו בבית המדרש. הוא חש שלבו נשבר בקרבו, שלשה מחבריו הטובים לא שבו חיים, ממסע שכל כולו לא נועד אלא לשם השתטחות על קברי צדיקים, התעלות והתכוננות לקראת יום הדין. במיוחד היה כאבו גדול על ידידו הקרוב מרדכי פולק. עם זאת, ידע בידיעה ברורה כי צדיק ה' בכל דרכיו, א-ל אמונה ואין עוול וכל דרכיו משפט. ומכל מקום, היתה שאלה גדולה מנסרת בחלל ראשו על שום מה נגזרה גזירה קשה על שלשה בחורי חמד שהיו עמלים ויגיעים בתורה?

לאחר כמה שבועות, באחת הלילות, חלם זאב חלום מסמר שיער:

ידידו הטוב מרדכי פולק נגלה איליו. פניו מפיקות אור יקרות ואומר לו: "זאב, ראיתי את צערך הגדול, ובאתי לעודד אותך". מרדכי היה נראה מאושר מאוד "אל תצטער על המאורע אשר קרה לנו. רק למראה עיניכם הוא אסון, רק בעולם הזה, השטחי, אבל אצלנו הכל נראה אחרת לגמרי. אני מאושר מאוד. דע לך כי מיד בעלותי השמימה הכניסו אותי לגן עדן ופתחו בפני את שערי היכלו של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי שצירפני מיד למתיבתא שלוף יען זכינו להקריב חיינו לטובת עם ישראל בנסיעה שכל כולה נועדה לתפילה על ציונו הקדוש".

מרדכי המשיך וגיילה: "זוכר אתה את מנהגי הקבוע ללמוד בכל ערב שבת קודש את פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום עם פירוש רש"י? היודע אתה מה שכרי? ובכן, זוכה אני ללמוד בחברותא עם רש"י הקדוש, ואני מסתופף בצילו! האם לא טוב לי? מה לך לבכות על גורלי?"

שערותיו של זאב סמרו למשמע הדברים אך הוא לא אבד עשתונותו. הוא פנה אל מרדכי ואמר: "שתי שאלות יש לי לשאול אותך. האחת, איך נכנסת לגן-עדן מבלי לעמוד קודם במשפט בפני בית דין של מעלה? השנית, מה טעם נקנסה מיתה עליך ועל חבריך מיתה משונה ואכזרית בקיצור ימים ושנים?"

מרדכי ענה: "לפני שנה, בראש השנה של (סוף) תשכ"ב, נגזרה גזירה על כל הישוב היהודי בארץ ישראל, גזירה קשה ומרה, אסון כבד עמד לרדת על יושבי הארץ, בגלל העוונות שהטו את הכף. אך בעל הרחמים ריחם על עמו, שארית נחלתו, והחליט לכפר על הכלל בקרבן ציבור של ארבע נשמות זכות וטהורות ובתוכם שלשה תלמידי ישיבה קדושה מעיר הקודש ירושלים. אנחנו, ארבעת ההרוגים, היינו הקרבן של כולכם. מעתה תבין גם איך למרות נפילתה הנוראה של המשאית לא נהרגו יותר אנשים. עד שקצין המשטרה שהגיע לבחון את זירת האירוע שאל בפליאה: 'מי הציל אתכם? רק ארבעה הרוגים מהתרסקות כזאת?' אמנם כן, הגזיר היתה רק על ארבעה ולא יותר!

(האמנתי ואדברתי)

אם ככה, נוכל להבין עכשיו, למה קוראים את פרשת מסעי, עם הפטירה של אהרון, דוקא בשבת מברכין, חודש אב:

הקב"ה יכל לכתוב את הכל, בפרשת חקת - מתי הוא מת, ואיך הוא מת... **אומר השפת אמת** - אתה יודע למה זה נכתב כאן בפרשה? אני אגיד לך - כי משנכנס אב, ממעטין בשמחה. אהרון הכהן, היה הכהן הגדול הראשון שכינה במשכן. אהרון הכהן, סיבבה ההשגחה העליונה, שימות בראש חודש אב, אתה יודע למה?

כי משנכנס אב, ממעטין בשמחה. כולנו מתאבלים על ההתחלה של החורבן.

אמר השפת אמת - כתוב בספר חסידים, מעשה באדם אחד, שלכל לווייה, היה הולך עם נעלי בית. לא יכל להיות שאדם נפטר, ואני אלך עם חליפה. כל לווייה, היה מוריד את הנעלים ונועל נעלי-בית. הקב"ה שילם לו. הוא נפטר בתשעה באב. כל המלווים, הלכו עם נעלי בית. להראות כמה הקב"ה, מייקר אותנו.

אמר השפת אמת - אתה יודע מתי הקב"ה סילק את אהרון? בראש חודש אב. שמשנכנס אב, ממעטין בשמחה, כדי שלא יהיה יהודי אחד, שלא יזכור את אהרון הכהן! באותו יום שמתחילים את האבלות, תזכור! זה היום של אהרון הכהן.

שבת מברכין, ראש חודש אב, היום שבו הסתלק אהרון הכהן, אוהב שלום ורודף שלום.

חז"ל אומרים - ש- 80,000 ילדים, קראו להם אהרון, על שם אהרון הכהן. כל ילד זה זוג לפחות = 160 אלף הורים, שחזרו לחיות ביחד, בזכותו של אהרון הכהן!

80,000 ילדים, קוראים להם אהרון הכהן. איך ??? אוהב שלום ורודף שלום, זה אהרון הכהן!

רבתי, בא הקב"ה ואומר - אף פעם לא קורה דבר, שאהרון הכהן מסתלק לבית עולמו, ותמיד בשבת, ראש חודש אב, קוראים בתורה, פרשת מטות-מסעי, ובשנה מעוברת, פרשת מסעי, ללמדך, שלא תשכח, שזה יום הפטירה של אהרון הכהן.

כותב הכלי יקר, שהיסוד הגדול של חורבן בית המקדש, כך כתוב בספר סוכת דוד, בגלל שעם ישראל היה בשנאת חינוך.

מיהו הסמל, שתיקן את שנאת החינוך?

אהרון הכהן! שהיה אוהב שלום ורודף שלום!

ראיתי בספר פרדס יוסף, הוא מביא, שבחוברת של אדמור"י בית לאלוב כתוב - שתמיד, ביום שיוצא יום הפטירה של אהרון הכהן, יצא האושפיזין שלו.

אז אם הפטירה שלו יצא, ראש חודש אב, ביום שני, תדפדפו אחורה לחג הסוכות, זה האושפיזין החמישי - אהרון הכהן ביום שני.

משה רבינו אמר - ריבונו של עולם, כך זכה אהרון, ומה איתי?? אמר לו הקב"ה - קיבלת גם אתה.

תמיד שיצא ז' באדר, באותו יום, יצא בחג הסוכות האושפיזין הרביעי. ללמדך, כיצד הקב"ה שומר על הצדיקים שלנו.

שנפטר בן-אדם, כתוב בחז"ל, שכל אחד יכל לזכות בכוחות שלו. כל אחד שנפטר, משאיר את מה שהוא זכה להשיג כאן בעולם הזה.

(ברוך שאמר)

והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהינה לכם את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהינה (לה, ו)

"בן עזאי אומר" הו' רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה". (אבות פרק ד')

מצוה קלה!! מה שייך לאדם מצוה קלה ומצוה חמורה!! קל וחומר מצאנו בגמרא ביחס למצוות עצמם - יש מצוות חמורות שנענשים עליהן בכריתות ומיתות בית דין וישנן מצוות קלות ככבוד אב (עיין בגמ') אך לגבי בן אדם מה שייך לאמר לו רוצו גם למצוה קלה, וודאי שרוץ, מצוה! כדאי לרוץ לעשיית מצוה, מה איכפת לי איזו מצוה!!

הרמב"ם נותן הסבר לענין, והוא עצמו מתפעל מהחידוש כלשונו בפתיחה לפירוש למשנה זו "וכבר העירו חכמים עליהם השלום על חידוש נפלא בתורה שיש בו זירזו על מעשה המצוות".

ולא זו אף זו, אפילו הפצועים שנפצעו בתאונה הקשה הזו, כל פצוע וחשובו המדויק. כל סריטה, כל שן שבורה וחתך עמוק - הכל בחשבון. קל וחומר הפצועים קשה ובינוני. לכל אחד סיבה מדויקת ומפורטת מדוע ולמה. הכל היה מכוון בחשבון אלוקי מדוקדק עד מיצוי הדין.

מעכשיו תבין מדוע לא עמדנו למשפט. קרבן עולה - כשמו כן הוא. קרבנות עולה עולים לרצון הישר לגן-עדן ואינם צריכים לעמוד בפני בית דין של מעלה.

פתאום נעלמה דמותו של מרדכי.

זאב הקיץ בבהלה. נפשו היתה כאניה מיטלטלת מהחלום הנורא. הוא התהלך כסהרורי במשך מספר ימים, דמותו המאירה של מרדכי לא משה מנגד עיניו, אך עדיין הרגיש ספק בנפשו האם זהו חלום אמיתי, או שמא בעל החלומות הביא לו חלום זה ממחשבות ליבו. הספק נורא הציק לו וטרד את מנוחתו מאוד. הוא החליט לעשות מעשה. לבקש שיתגלה אליו מרדכי שוב ויתן לו סימן אם אכן החלום אמיתי. זאב הבין שבשביל שימולא בקשתו צריך להיות בעל מדרגה, להתקדש ולהיזכר כראוי.

זאב החל לנהוג בגינוני קדושה וטהרה מופלגים. טבל במקוה, הרבה בצומות התפלל בבכיות מרובות והתחנן כי ה' יאיר אליו פניו וישלח לו ברוב חסדיו את חבירו מרדכי לגלות לו למפרע על חלומו האם הוא חלום אמת או דמיון פורח.

חבירו מרדכי, לא הופיע. לא בלילה הראשון ולא בלילות הבאים. לאחר תקופה ארוכה כמעט נואש, אך כבר סיגל בנפשו הליכות וגינונים של קדושה וטהרה והמשיך להתמיד בהתנהגות מרוממת ועלה ונתעלה עוד ועוד.

אחרי שמונה עשרה חודשים, מרדכי הופיע. מרדכי אמר לו כך: "משמים השגיוח עליך בעיניא פקיא, ועקבו אחר התנהגותך. אחרי כל הנהגה של קדושה וטהרה, וכעת ראוי הנך לשמוע תשובה על שאלותיך, ולפיכך נשלחתי אליך שוב. הסתפקת אם החלום הוא אמיתי או שזהו פרי דמיון. תדע בוודאות כשמש שהחלום הוא אמיתי. וזה לך האות, שני סימנים אתן לך להוציא כל ספק מלבך: סימן ראשון, בעוד שבעה שבועות מהיום תתארוס עם בת זוגך בשעה טובה ומוצלחת. שם כלתך המיועדת - דבורה בת שמעון. סימן שני - שלשה שבועות לאחר האירוסים יופי פתאום דוד ארוסתך, שנעלמו עקבותיו באירופה בשנות השואה, ונחשב למת".

הבוקר אור. זאב התעורר וזכר היטיב את החלום הנפלא. זאב רשם את כל הסימנים והחליט לעקוב לראות האם אכן יתממשו הסימנים.

לאחר כמה ימים החלו מדברים נכבדות על נערה בת טובים שעלתה זה מקרוב מארגנטינה, שמה הוא: דבורה בת שמעון.

השידוך התנהל בעצלתיים. בדיוק שבעה שבועות לאחר ליל החלום נחגגו האירוסין של זאב לדבורה בת שמעון מארגנטינה!

זאב לא שכח את הסימן השני. בתום סעודת האירוסין ניגש לאבי הכלה ושאל אותו: "האם היה לך אח שנעלם בתקופת השואה?" "בוודאי! מהיכן את היודע?" שאל אבי הכלה בהפתעה, "אחי היקר נשלח ל'מחנה עבודה' ונעלם. אין לנו עדות מה קרה איתו. כנראה מת יחד עם ששת מליון הקדושים".

זאב נענה כממתיק סוד: "הוא חי, ועוד מעט יתגלה!"

אבי הכלה הביט בו במבט מוזר. חתן מגלה עתידות לקח לו או שמא בעל דמיונות, רק שלא מעורער בנפשו... שלשה שבועות אחרי כן, מיום אל יום, הגיע מברק בהול לישיבה. החותן המיועד שלח לחתנו: "צדקת, צדקת! אחי הגיע פתאום ארצה, הוא נותר בחיים וברח לרוסיה, שם נשלח למחנות עבודה. באורח פלא שוחרר זה עתה ועלה מיד ארצה ומיד חיפש ומצא אותנו".

זאב ידע כעת בידיעה ברורה מאין כמותה כי דרישת השלום שקיבל ממרומים היתה אמיתית. ארבעת ההרוגים היו קרבנות ציבור - עולה תמימה. ומי שלומד בכל שבוע שניים מקרא ואחד תרגום עם פירוש רש"י בא על שכרו.

משה רבינו יחד שלוש ערים בעבר הירדן לערי מקלט "אז יבדיל משה שלוש ערים בעבר הירדן". משה רבנו ע"ה ידע כי אותן ערים לא מועילות לקליטת הרוצח, אלא רק לאחר שיבדילו במקביל שלוש ערים בארץ ישראל, (כיון שנאמר בתורה "שש ערי מקלט תהינה" ורק כאשר כל השש מיוחדות הן קולטות את הנרצח כמבואר בגמרא) ומשה רבינו הרי לא התעתד להיכנס לארץ ישראל, ליחד שם את שלושת הערים הנוספות, אם כן, למה הבדיל משה את הערים, מדוע? מסביר הרמב"ם: "מפני שאמר, הואיל ובאה מצוה לידי אקיימנה" וממשיך: "ואם משה רבינו ע"ה שהשיג הכל בשכלו והיה שלם שבשלמים, נכסף להוסיף חצי מצות עשה, על כל מעלתו ושלמותו, אין צריך לומר שיעשו כן מי שנצטרעה נפשו והחזק צרעתה". כלומר, אם אדון הנביאים השתוקק כל כך לעוד חצי מצוה - שלושה ערי מקלט - מי שנפשו מצורעת במחלות הנפש - חטאים ופשעים, ודאי שעליו לרוץ אף לחצי מצוה נוספת.

חצי מצוה!

זה הפשט הו' רץ למצוה קלה - לחצי מצוה!

ממשה רבינו למדנו עד כמה צריך לכסוף למצוה, מפרשה זו של ערי מקלט.

משל לתינוק

מסיימת המשנה הנ"ל "הו' רץ למצוה קלה וכו'" - שמצוה גוררת מצוה ששכר מצוה מצוה" מה הכונה שכר מצוה מצוה? גם בנושא זה ישנם דברי הרמב"ם (במסכת סנהדרין) הוא נוקט משל, למה הדבר דומה:

לתינוק, ילד קטן, אומרים לו האב או המורה - אם תלמד טוב, אני מבטיח לך צעצועים אוטו קטן, בובה וכדומה. והנה הוא מתחזק ולומד. מדוע? כדי לקבל את הצעצוע, אינו מבין כי כדאי ללמוד לשם לימוד - ללמוד כדי להשכיל ולהבין תורה. הילד מתבגר מעט "אם תלמד יקנו לך נעלים יפות" מבטיחים לו. כאשר מתבגר עוד יותר מבטיחים לו בגד נאה, חליפה חדשה וכו', עד שהוא מגיע לבגרותו ויכול כבר להבין כי כדאי לו לדבוק בלימוד, לרכוש שקידה בשביל עשירות ידיעת התורה - בשביל הלימוד עצמו!

כך. התורה מבטיחה כל מיני הטבות ליגיעים בתורה "ונתתי גשמיכם בעיתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו". רבותי, וכי זה שכר על מצוה?! הלא גשם ופירות הם כצעצוע, כבובה קטנה לגבי השכר האמיתי על לימוד התורה, וכאין לגבי איכות האישיות של אדם אשר משתלם בידיעות התורה לשמה.

לכן מסביר הרמב"ם כי ההבטחות הנ"ל המוזכרות בתורה, אינן שכר טוב, הן באות לאותם המתנהגים כראוי, כדי שיהיה להם סיוע נוסף ואמצעי נח ללמוד תורה בשקט ושלוה כדי שתהיה להם יכולת להוסיף עוד בקיום התורה ולימודה.

ומה השכר עצמו? "שכר מצוה - מצוה".

מצוה היא שלימות.

למשל. הקב"ה מצוה שתיקח תפילין ותניחם על היד והראש, מה יוצא מזה? אתה נהיה שלם בעוד חלק, אתה נעשה חפצא של מצוה, ומשתלם. (שלם גם מלשון שלום - שלום עם נפשו), שלם במידותיו והזדווגות בדביקות בה'. יותר מצוה - עוד שלימות, וכאשר אתה מקיים מצוה היא גוררת עוד מצוה - עד כי אתה משתלם ומושלם בכל.

בעולם הבא מי שיותר שלם יותר נהנה. "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". למעשה, אין שם הנאות גשמיות, ולנו, אין מושג בהנאות רוחניות, כמו לדג למשל, אין לו מושג כיצד אפשר בכלל לנשום מחוץ למים, ומאיך גיטא, אנשי היבשה לא מסוגלים להכניס את הראש למים ולנשום, כך לבעלי הגוף הגשמי קשה להבין את החיים ללא הגוף, אך מה שברור כי בעולם הבא קימת האפשרות המרבית לעונג הגדול ביותר - תענוג בלי טבע. ללא מגבלות הגוף.

(הרמב"ם אומר בסוף מסכת עוקצין על המשנה ש"עתידי הקב"ה להנחיל לכל צדיק שלוש מאות ועשר עולמות", הרי אין לנו הבנה בהנאות הנפש, א"כ מה בכל זאת ההבנה שלנו, כיצד נסביר לעצמנו מה הוא השכר בשלוש מאות ועשר עולמות? מבאר הרמב"ם, אלו דבריו: "כאילו תקבוצין את כל מעדני עולם לסוגיהם ולמיניהם, ואח"כ תכפול אותם בשלוש מאות ועשר פעמים", זו דוגמא של שכר מינימום שיקבל כל צדיק בעולם הבא. ועוד כפלי כפליים מה שלא התגלה בתורה ובנביאים "עין לא ראתה אלוקים וזולתך יעשה למחכה לו").

"מגיע לקצת עולם הנשמות, בחייו"

האמת כי שייך קצת לטעום בעולם הזה, לצאת מעט מהטבע ולהינות הפלא ופלא. הסוד הזה מרומו בגמרא בברכות דף י"ז כתוב בגמרא כי בעולם הבא אין בו אכילה, שתיה, סיכה, מקח וממכר וכו' רק צדיקים נהנים מזיו השכינה ובסמוך שם מציינת הגמרא כל מיני איחולים אשר

תלמידי הישיבה היו מפטירים זה לזה כאשר נפרדו לשוב לבתיהם: "כי הו' מפטירי רבנן מבי ר' אמי ואמרי לה מבי רבי חנינא אמרי ליה הכי עולמך תראה בחיך ואחירתך לחיי העולם הבא, ותקוהך לדור דורים. לבך יהגה תבונה, פיך ידבר חכמות ולשונך ירחיש רננות, עפעפיך יישירו נגדך, עיניך יאירו במאור תורה ופניך יזהירו כזוהר הרקיע שפתותיך יביעו דעת וכליותיך תעלוזנה מישרים ופעמיך ירוצו לשמוע דברי עתיק יומין".

"עולמך תראה בחיך" מפרש השיטה מקובצת: "כאשר יגיע האדם לתכלית החכמה, דומה לעולם הנשמות שהן שכל נבדל ומגיע לקצת עולם הנשמות בחייו... גיוואלדיג. הגדולים, צדיקי ישראל, אלו הם בני אדם אשר כאן בעולם הזה הם בבחינת העולם הבא, ואגב, לכן באמת רואים סביבם דברים גבוהים, שיש קוראים להם 'מופתים' או רוח הקודש וכדומה. כיצד באמת מתרחשים הדברים? כיון שהם חיים למעלה מהטבע, ומי שחי עם גופו ועצמו למעלה מהטבע, יכול לפעול דברים מחוץ לגבולות הטבע.

לבוא שלם עם המצוה לעולם הבא

כיון שלמדנו כי כל מצוה היא קנין בנפש, כבר אמרתי לכם כי מעשה אמיתי, לא משל ונמשל, אני אוהב לספר בכל הפרטים - עם כל הפיטשיווקעס. ואספר:

רבי יחיאל ורקר ז"ל היה מיקירי ירושלים, איש בעל הרגשה מעולה ותפיסה נפלאה (הוא בעל "דפוס ורקר" הידוע בירושלים בימים ההם. כדי לקבל מושג לגבי האיש הדגול הזה, עובדה אחת מני רבות: פעם גמר אומר והחליט: כי שנה מליאה לא יכנס כלל לבית הדפוס שלו, וכך אמנם עשה. וכל כך למה? אחרי כ"ה שנים שהיה בדפוס, אמר לעצמו: שנה זו, שנת הכ"ו, אהיה כל השנה בן ישיבה, ואכן עזב את הדפוס והלך ללמוד שנה מליאה).

פעם אחת בעת זקנותו של רבי יחיאל ורקר ז"ל, חלה ושכב במיטתו. באתי לבקרו. כמסיח לפי תומו סיפר לי את הסיפור דלהלן:

היה זה בימים המרים והקשים במלחמת העולם הראשונה. התורכים שלטו בירושלים. מוראות המלחמה ניכרו בכל פינה. מחסור, רעב, מחלות ומגיפות, ומעל לכל זה - המצב הנורא שבו גויסו אנשים לצבא בלא אבחנה, (כאשר פירוש הגיוס הזה היה מוות בטוח). במקרים רבים התורכים גייסו את החיילים לאיסטנבול, שם הוטבעו ע"י האנגלים בים. כך נכרתו חייהם של בחורים צעירים, ואלה מהם שכבר היו נשואים - השאירו אחריהם נשים עגונות שלא ניתן היה להתירן. המצב היה טראגי ביותר.

בנסיבות אלה, מובן מאליו, כי כל מי שהיה יכול היה מתחבא, גויים ויהודים כאחד, הכל כדי שלא יגויסו. התורכים ראו כי הם הולכים ומפסידים במלחמה, צעירים לא התגייסו וכוח האדם שלהם נעשה גרוע מיום ליום. לכן עמדו ופרסמו גזירה, כי כל צעיר החייב גיוס שייטפס כשהוא מסתתר - יישלח מיד לחזית. ומי שהחביא אותו - יתלו אותו בכיכר ליד שער יפו, למען ישמעו וייראו.

לאחר שהתורכים אכן ביצעו את איומם - ותלו שני אנשים יהודים ליד שער יפו, נפל פחד גדול על כל אלה שהתחבאו.

היה בחור אחד בירושלים, בשם ברינקר, ובריקר זה גם הוא התחבא, ומסיבה כלשהי נתגלה, נתפס והושם במעצר ב"קישלה" (הלא הוא בית האסורים בעיר העתיקה).

ידוע היה בירושלים, כי התורכים מקבלים שוחד, ואפילו במטבע קטן ניתן היה לשחד כל פקיד בממשלה. בני המשפחה פעלו עפ"י כלל זה ובערב שבת אחה"צ, ניגשו אנשים ממשפחתו אל החייל שעמד על משמרתו ב"קישלה", אחד העסקנים דחף לתוך ידו של השומר מטבע חשוב של חצי דינר, שנקרא אז "שישליק", ואמר לו כי אם יאפשר לברינקר לצאת מהמאסר לשבת, הוא מבטיח לו בהן צדק כי במוצאי שבת יביא אותו בחזרה. השומר, שהמטבע נצנץ בעיניו, נעתר ואכן שיחרר אותו, באזהרה חמורה, כי לא ישכח להחזירו במוצאי שבת.

כמוכבן, בני המשפחה החליטו כי יש לעשות כל מה שאפשר כדי להציל אותו, אך לא ידעו כיצד לעשות זאת. הם החביאו אותו במחבוא נסתר במיוחד, וביתניים שמעו כי הרבה מצליחים להתחבא בפרדסי פתח תקוה, שם לא היתה השגחה קפדנית של התורכים כמו בירושלים (גם היה איזה שהוא הסכם עם מושל האזור כי בפתח תקוה פנימה לא יחפשו רק מי שייצא מאיזור העיר יתפס). אבל הבעיה היתה, כיצד מגיעים עד פתח תקוה, כי הרי לאורך כל הדרך של היציאה מירושלים ועד מורדות שכונת מוצא, סמוך לירושלים, מצויים חיילים תורכיים לרוב, ומאד קשה לחמוק מהם ומעיניהם הבולשות.

מכאן שיש לסנהדרין לצדד להציל את הנאשם ולהשתדל לזכותו (פסחים יב, א). ולהימנע בכל מקרה של ספק. עד שסנהדרין ההורגת אחת לשבעים שנה נקראת חובלנית, ורבי טרפון ורבי עקיבא אמרו שאילו היו בסנהדרין לא היה אדן נהרג מעולם, מחמת הספק. (מכות ז, א)

והתורה, לשון הוראה (זוהר ח"ג נג, ב). לכאורה, מה לנו ולזה, הלא איננו חברי סנהדרין. אבל כבר השריש רבי ישראל מסלאנט זצ"ל שכל אדם הוא למעשה דין על עצמו, בכל אורחותיו. פוסק לעצמו דיני שבת החמורים, באיסורי סקילה, ובלשון הרע השקולה כנגד שלוש העברות החמורות שבתורה (ערכין טז, א). ובכלל, אם "גדול המחטיאו יותר מן ההורגו" (במדבר רבה כא, ד), משום שמאבדו משני עולמות, הרי שעובר עבירה הוא כמתאבד. כמה יש לאדם להיות ירא חטא, ולהמנות על אותם "שהיו פורשים משבעים שערי המותר מיראתם שער אחד משערי האיסור" (חובות הלבבות שער התשובה פרק א').

כיוצא בכך פירש ב"תפארת ישראל" (סוף קידושין) מאמרם: "טוב שברופאים לגיהנם". ותמוה. שמואל היה רופא, הרמב"ם והרמב"ן, ועד לרבי חיים דוד מפטיריקוב ולרבי שמואל העליר מצפת, זצ"ל. איך יובן. וכתב "שאין מאמר זה גנאי לרופא, אלא שבח לרופא המומחה. שהטוב שברופאים, אין כוונתו לכשר שבהם, רק למי שחושב את עצמו שהוא המומחה היותר גדול שברופאים, הוא המעותד לגיהנם. שבגאוותו זאת סומך על ידיעתו ואינו מתייעץ עם חבריו, גם אינו חושש לעיין היטיב בספרי הרפואות לפני שיתן לחולה סממני הרפואות לוודא שלא יזיקהו, ואינו זהיר דיני נפשות".

ואנו, לפני שאנו פוסקים לעצמנו היתר באיזה הלכה, האם נועצים אנו במורה הוראה ומעיינים בספרי הפוסקים. והלא כבר אמרו ("שבות יעקב" ח"ב. "פרי מגדים", משבצות זהב סדר ג') שהמורה הוראה מבלי שהסתכל בספר, דינו "כמורה הוראה בפני רבו"!

ואספר – פעם הייתי בשמחה באולמי וגשל. היו שם שולחנות עגולים, עם מקום פנוי לרוב. כנראה שכולם אהבים לשבת ליד שולחן צר וארוך, לאורך הקיר. רוצים לזכות בקנין תורה של "דיבוק חכמים" (תנא דבי אליהו זוטא יז). לא היה מקום לדחוף שם סיכה. ישבתי ממול, ברוחה, לקיים מצוות "והיו עיניך רואות את מורייך" (ישעיהו לו, כ).

הגיע רופא חרדי. לא התיישב במקום פנוי. עמד ממול, והסתכל. בעל השמחה יצא מגדרו: "רבי פלוני, רבי פלוני, יבא נא". העיף מבט, ניגש לראש כולל נכבד: "וואיל נא, במחילה". הקים אותו והושב את הרופא, שקיבל את הכבוד בטבעיות. ראש ישיבה לימינו, אב בית דין משמאלו, והוא במרכז, מי אם לא.

הרתיח אותי, איזו עזות. בהרגשה כזו, האם יועץ במישהו? הלא הוא ואפסו עוד.

בעל השמחה ביקש שאומר מספר מילים. לחשתי לו: "אתה מכבד כל כך את הרופא, כנראה מפני שאין לך מספיק כסף לשלם לו. אז תרשה לי לשלם לו."

פתחתי ואמרתי: "רבותי, שמואל היה רופא. רופאו האישי של רבינו הקדוש (בבא מציעא פה, ב). והיה ראש ישיבה בנהרדעה (שבת קטז, ב) וכל רז לא נעלם ממנו (חולין נט, א) וקראוהו "אריה" (מנחות לח, ב) על גדלותו בתורה, ו"מלך" בה (בבא קמא צו, ב). ועם כל זאת לא נקרא בשם "רבי", אלא בשם "שמואל" סתם, והרופא דנן, קוראים אותו רבי פלוני! אתמהה!"

ראיתי שהשאלה מצאה חן בעיני כולם, וביחוד בעיני רבי פלוני. אכן, זכה למה שלא זכה שמואל בקוראי שמו!

"אבל זו משנה מפורשת במסכת בבא מציעא (פ"ב מ"א): אבידת אביו ואבידת רבו, של רבו קודמת. מפני שאביו הביאו לחיי העולם הזה, ורבו מביאו לחיי העולם הבא –

מעתי, רבותי, הכל מובן! שמואל היה רופא מומחה, והחולים שעברו כמעט לעולם שכולו טוב החלימו תחת ידו והחזירם לחיי העולם הזה, לכן לא נקרא רבי. אבל יש רופאים שמביאים את המטופלים לחיי העולם הבא, בדין יש לקרותם בשם רבי..."

איי, באותו הרגע הוא היה מוכן לתת את כסאו לאותו ראש כולל... ומי שצוחק, מכה "על חטא" על לב הזולת!

האין אנו עצמינו חותכים דיני נפשות בקלות ראש, נפשתינו שלנו. נכנסים לספקות בעיני הלכה, פוסעים בזיחות בשדות מוקשים!

(והגדת)

"והקרייתם לכם ערים ערי מקלט... ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה... וימת בה עד מות הכהן הגדול..." (לה, יא, כה)

ברינקר הצעיר פחד ללכת לבד. הוא גם היה חלוש ותשוש, מורעב וחסר כוחות, כי היה מוסתר זמן רב, עד שהיה כבר מיואש לגמרי, הוא התבטא ואמר לבני משפחתו: מה יש לי כבר להפסיד? וכי אלה הם חיים? אלך ואמסור את עצמי, וחסל. אך המשפחה כמובן לא הסכימה לקבל את הדין.

בצר להם, הלכה אחותו של ברינקר לר' יחיאל ורקר שהיה לו פטור מהגיוס, וביקשה ממנו כי יגמול חסד עם אחיה, היינו, יתלווה ויציא אתו עד מוצא, ומשם הוא כבר יגיע איכשהו לפתח תקוה. שמע ר' יחיאל ואמר לה: "אני מסכים. בשעה שלוש לפנות בוקר תדפקי בדלת ביתי ואני אלך אתו, וה' יעזור".

ואמנם, בשעה היעודה דפקה אחותו בדלת, ר' יחיאל התלבש מיד, לשאלת אשתו, "מה זה בשעה שלוש בבוקר?" ענה תשובה מתחמקת. כך חמק מן הבית, לקח עימו את הבחור ויצא אתו לדרך.

סיפר לי ר' יחיאל ורקר, השתלשלות הדברים מאותו רגע:

קצין תורכי רוצח

כיון שלא היה שייך ללכת בדרך הרגילה מבלי שיתפסו אותנו, בחרתי במסלול דרך שכונת גבעת שאול. לצורך זה היה עלינו לעבור דרך שלושה הרים, שלוש פעמים לעלות ולרדת, על מנת להגיע למוצא. כך הלכנו, עברנו את ההר הראשון, הגענו להר השני ואף אותו עברנו, אבל כאשר הגענו למרומי ההר השלישי, הבוקר כבר התחיל להאיר, ואנו רואים לפתע לנגד עינינו כי בתחתית ההר רוכב קצין תורכי על סוס ומאחוריו שיירה שלימה של משתמטים שנתפסו, כשהם קשורים בשלשלאות ברזל זה לזה.

התחלנו לרעוד. הגענו מהר למסקנה: הקצין בודאי כבר ראה אותנו, ואם אכן כך - בודאי יתפוס אותנו. המצב מסובך. ברינקר רצה לברוח, אך מיד אמרתי לו: "מה תברח? הרי יש לו סוס והוא יכול לדלוק אחריו ולתפוס אותך! הוא אפילו לא יפחד להשאיר את כל העצורים שלו בכדי לרדוף אחריו כי הרי הם קשורים זה לזה, מה כבר תועיל בבריחתך?..."

"אז מה אעשה?" שאל ברינקר בנימת יאוש:

עניתי לו: מה פירוש מה נעשה? נבטח בהקב"ה, נאמר וידוי ונצעד, שנינו נמצאים בסכנה. אלא מאי? נאמר וידוי ולא נסתכל מולם, פשוט נתעלם מהם ונתפלל לה'. נקוה שיעזור". כך עשינו.

המשכנו בהליכתנו בכיוון מורד ההר. הקצין, כמובן, ראה אותנו, ירד מן הסוס, נעמד והמתין לנו. הוא אף השאיר רווח, מקום מסויים למעבר עברנו, כי אם יתברר שאנחנו "בסדר" - נוכל לעבור, (אכן היו הרבה אנשים פטורים מהצבא, במיוחד אזרחי חוץ - תושבי מדינה אחרת, שקיבלו אישור שהם פטורים מלהתגייס, ור' יחיאל אמנם היה לו אישור כזה אבל כמובן לא נמלט מסכנת 'מוות בתליה' על הליכתו עם הבחור).

אנחנו, המשיך ר' יחיאל את סיפורו, הולכים ואומרים וידוי, פעם אחר פעם, אמרנו אולי חמש-שש פעמים, ו"בין הפרקים", אני אומר לבחור: רק לא לפחד, לא להסתכל אליהם! אנו הולכים ואומרים, והולכים ואומרים, ובודאי הבחין כי אנחנו ממלמלים משהו, הנה אנו כבר קרובים אליו וממשיכים לומר ולא להסתכל אליהם, ובא הרגע המכריע: אנחנו על ידו ממש. אבל ממשיכים בהליכתנו, וממש נס ופלא: הוא נתן לנו לעבור, ניצלנו, חסדי ה' ממש!...

- ניצלנו! אומר ר' יחיאל, אבל גם כאשר כבר עברנו אותו, לא הפנינו שום מבט אליהם, עוד המשכנו באמירת וידוי ולהתפלל, ורק לאחר שעברנו כמאה מטר שמענו כיצד הוא עולה על סוסו ושומעים שהוא צועק לעבר שיירת האסירים בשפה התורכית: "יאלא", כלומר לכו...

הלכנו עוד כמה עשרות מטרים, עד שהבינו כי הקצין עבר אתם את ההר ונעלם באופק במורד ההר, ואז נעצרנו. נשמנו לרווחה, התחבקנו והתנשקנו, הלא שנינו היינו בסכנה וב"ה יצאנו ממנה בנס גמור - ממות לחיים!

כאשר סיים ר' יחיאל לספר את קורות הדברים, הוא אמר לי: שמע נא ר' שלום בבקשה, זה לא הכל, כי עיקר הדבר הוא מה שאמר לי ברינקר באותו הרגע של ההצלה:

"יחיאלו!" - אמר לי בהתרגשות - "הלא עכשיו קיימת את המצוה של 'כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא' תראה להשתדל ולעשות הכל לבוא לעולם הבא שלם עם המצוה הזו, בל תאבד אותה ח"ו!" אתם שומעים הרגשה נפלאה של בחור באותה שעה גדולה, לשמור על המצוה לבוא עימה מצוחצחת לעולם הבא.

(להגיד)

ושפטו העדה, והצילו העדה (לה, כד, כה)

אלא היה אומר רבי אליהו לאפיאן שבדואי התכוונו למה שביקשו, אלא שלא האמינו שיכלו להשיג את מבוקשם! ביקשו "רפאינו" אבל לא האמינו בלב שלם שיושעו!

הייתכן?! עד כדי כך...

לדאבונו כך גם המצב היום רח"ל, כשמתפללים עבור חולים, ואפילו כשמגיעים עד כדי בכייה בתפילה, כמדומה שהם כבר מיואשים. לא כך מתפללים! זאת לא תפילה שלימה! צריכים להיות מאמינים בכוח התפילה, כי כשמתפללים באמונה שלימה נושעים!

"זה ירד וזה לא ירד" הרבה נושעים ע"י התהלים! רק שאין לנו עיניים לראות שבזכות זה נושעו! כשאחד מתרפא, תולים את שיפור מצבו ברפוא זה או אחר, או ב"מזל" שהיה לו. אבל האמת היא שה"תהלים" הם שעזרו, ולא שום דבר אחר!

כוחה של תפילה עצום ורב הוא לאין ערוך "וחביבין ישראל שאין צריכים שליח, וכל ברנש בכוחו למצוא טוב על ידי תפילה, וה' מתאוה, כביכול, לתפילתן של צדיקים. התפילה היא מטה עוז ביד כל אדם, וכל שישים מבטחו בו יתברך כן יעלה וכן יצליח" - כותב מרן החזו"א באיגרותיו (חלק א סימן ב).

הנה מה שכתב רבינו הרמב"ם (הלכות ברכות פ"ה הכ"ו) "כללו של דבר לעולם יצק אדם על העתיד לבא ויבקש רחמים ויתן הודיה על מה שעבר ויודה וישבח כפי כחו, וכל המרבה להודות את ה' ולשבחו תמיד הרי זה משובח".

הרי שהתפילה - הבקשה צריכה לבוא מכל הלב ועם כל העוצמה, זו הכוונה במילה "יצק". ואז, הובטח האדם שיושע, כמו שנאמר בתהלים (יח, ד) "מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע". פירש האבן עזרא: "בקראי אליו בתהלות מיד אושע".

ללמדנו, שאל יתייאש האדם מן הרחמים, וימשיך וידפוק על דלתי מרומים, כמו שאמר המשורר "דלתי מרום לא ננעלו" (הגה"צ רבי שלום שבזי זצ"ל גדול משוררי תימן), ושכלל פעולה צריך האדם לסמוך תפילה, ולחזור ולהתפלל - עד שיושע!

נאמר בפרשה: "והקרייתם לכם ערים ערי מקלט... ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה... וישב בה עד מות הכהן הגדול" (לה, יא, כה).

רוצח בשגגה, עונשו הוא גלות, הרוצח הוצרך לנוס אל אחת מערי המקלט שייעד משה, ועד שנכנס לעיר היה צריך לחשוש לחייו מפני גואל הדם. רק בתוך עיר המקלט נאסר על גואל הדם לפגוע ברוצח. עד מתי הוצרך לשהות שם? כותבת התורה - עד מות הכהן הגדול. ברגע שמת, כל הרוצחים יכלו לשוב לערים בבטחה.

מדוע תלת התורה את שחרור הרוצח במותו של הכהן הגדול? מהו הקשר, שבדואי קיים, בין שני הדברים?

רש"י בפירושו על התורה מבאר כך: "לפי שהיה לו לכהן הגדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו!"

זאת אומרת, הרצח היה יכול להימנע, אם הכהן הגדול היה מתפלל שלא ישפך דם נקי. ואם כן נשפך, כנראה שתפילתו לא היתה שלמה.

והמסר הוא עצום, אנו רואים כמה גדולה כוחה של התפילה - באפשרות של תפילת הכהן, למנוע רצח בשגגה על עם שלם! (בנועם שיח) "אלה מסעי בני ישראל" (לג, א)

אמרו חז"ל (מד"ר ותנחומא) למה זכו מסעות אלו להכתב בתורה? אלא מפני שקבלו את ישראל במדבר והיו אורחיהם. ועתיד הקב"ה לתת שכר טוב למדבר, שעכשיו הוא יבש וחסר כל, אבל לעתיד לבוא יהפוך המדבר לישוב ויהיו בו מים רבים ועצים רבים. ומכאן ילמד האדם קל וחומר, מה מדבר שאין בו דעת יפרע לו הקב"ה שכרו על שאירח את ישראל, כל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ונותן לו מזון ומהנהגו מנכסיו על אחת כמה וכמה שיקבל שכר כפול ומכופל מאת הקב"ה.

מוסר עצום ונורא למדים מכאן. הלא המדבר שקבל את ישראל לאורחיים לא עשה זאת במחשבה תחילה. ולא היה לו אפשרות להתנגד לזה, בכל זאת, כיון שסוף סוף בא על ידו לעם ישראל טובה אין הקב"ה מקפח שכרם ופרסם שמותם בתורה להוקיר להם טובה. קל וחומר כשאדם היטיב לזולת בכוונה תחילה וברצון טוב שכרו כפול ומכופל לאין ערוך...

כדי ללמוד לאיזו זכות אפשר להגיע ע"י מעשה חסד אחד, הבה ונתבונן בדברים דלהלן:

רחב זונה היתה ובזכות מעשה טוב שעשתה זכתה ויצאו ממנה נביאים וכהנים ואלו הן: נריה ברוך ושריה מחסיה ירמיה חלקיה חנמאל ושלו, רבי יהודה אומר אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה. עוד אמרו שם: נתגיררה רחב ונשאה את יהושע בן נון.

לפי שהיה לו לכהן הגדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו!" (רש"י)

בספר "נפלאות רבי עקיבא אייגר" מסופר: בפוזנא היה חולה שהגיע עד שערי מוות והרופאים התייאשו מחייו, אמרו שאין רפואה למחלתו. בינתיים נודע שפמליית המלך עוברת דרך פוזנא. מיהרו והביהילו את רופאו של המלך אל החולה. בדקו והביע דעתו שאין מה לעשות - כדברי הרופאים שקדמו לו.

שמע זאת הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל, רב העיר. פנה אל הרופא ואמר: "יסלח לי כבודו, אם אשאל אותו שאלה".

ענה הרופא: "בכל הכבוד! ישאל הרב את שאלתו!"

שאל הגאון: "לו חלה המלך, חלילה, במחלה זו - מה היו עושים?"

נותר הרופא דומם, ולאחר רגע ארוך השיב: "אומר לרב את האמת. יש עוף אחד בנכני היער, הרחק מכל מקום יישוב. עוף נדיר, שאם יצודו אותו ויבשלו בשרו וישקו את החולה מן המרק הזה, זו היא רפואתו. כבוד הרב שאל מה הייתי עושה לו חלה המלך במחלה זו - ובכן, הייתי שולח פלוגות חיילים לפשוט על היערות, לפלס בהם דרך, ללחום בחיות הטרף - ולאחר את העוף. רבים הסיכויים, שכאשר ישובו ממסעם המפרך יתברר שאין זה העוף הדרוש אלא עוף דומה, ויצטרכו לשוב על עקבותיהם, ומי יודע אם ימצאו את העוף ויצליחו להביאו. כל זאת היו עושים בשביל המלך - אבל בשביל אדם פשוט אין כל עצה, והמחלה חשוכת מרפא".

הלך הרופא לדרכו, והגאון נכנס לחדרו. לקח בידו ספר תהלים, ושפך נפשו בתחינה לבורא עולם שיומן לחולה את רפואתו.

עודו מתפלל, ומן התנור נשמע קול שכשוך, שקשוק וטפיחה. ביקש הגאון שיעלו לגג, כי קול בוקע מן הארובה. עלה אחד מבני הבית לגג - ומצא ציפור מזורה מתחבטת בארובה, מבלי יכולת להיחלץ. נטל את העוף, ושב עימו לחדרו של הרב. נהרו פני הגאון, נטל את העוף והלך עימו לבית החולה. הורה לבני הבית לבשל את בשרו, ולהגמיא לחולה מהמרק - וציוה שאת הנוצות שימרטו מהעוף ישמרו במקום מוצנע. כעבור כמה חודשים נסע רופא המלך דרך פוזנא. נזכר בחולה היהודי שהרב גילה בעניינו מעורבות כה רבה. בטוח שהיה שהחולה נפטר זה מכבר, ובכל זאת עלה לביתו. בישרוהו שהחולה התרפא זה מכבר, והוא שוהה כעת במקום עבודתו. אם הרופא ימתין, יפגוש בו.

נעתקו המילים מפי הרופא. לבסוף שאל: "באיזו תרופה טיפלו בו?"

השיבוהו: "הרב הביא לכאן עוף, והורה לבשלו ולהשקות את החולה במרק".

השתומם ואמר: "כלום יש עוף נוסף, שיש לו אותן סגולות רפוי?"

נזכרו שהרב הורה לגנוז את נוצות העוף למשמרת. הוציאו והראו לרופא. התבונן בהן וקבע:

"הרי זה אותו עוף נדיר - כיצד הגיע לידי הרב? עתה נוכחתי לדעת שהרב יכול להשיג בתפילתו כל חפצו - אף מה שיקשה על המלך להשיג בגדודי חייליו!"

והרי מה שכתב הגר"ש וולבה זצ"ל בספרו "עלי שור" (ח"א עמ' קיג)

"והנה ידועה העובדה שבקשו פעם מהגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (אגרות סופרים עמ' 74) לבקש עבור חולה, וכעבור זמן מה נתקבל ממנו מכתב בו כתב: 'ועל דבר שבקשוני להתפלל עבור חולה... התפללתי ולא נענית, אולי היתה איזו טעות בשם' - שלא עלה על דעת הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל כי אמנם לא נענתה תפילתו.

"ולמעלה מכל ספק: אילו היינו אנחנו ודאיים באמונתנו ועבדי ה' בחיינו, היתה גם תפילתנו מתקבלת תמיד והיינו מביאים לעולם מרפא וברכה בזכות תפילתנו"

הגה"צ רבי מתתיהו סלמון שליט"א, משגיח בליקווד, מביא משמו של הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל לימוד מאלף אודות עוצמתה של התפילה. הגמרא בראש השנה (יח ע"א) אומרת משמו של רבי מאיר:

"שנים שעלו למטה וחולין שווה, וכן שניים שעלו לגרדום (מקום שדנים בו נפשו להריגה - רש"י) ודינם שווה (שניהם נתפסו על דבר אחד) - זה ירד זה לא ירד, זה ניצל זה לא ניצל. מפני מה זה ירד זה לא ירד? זה ניצל זה לא ניצל? זה התפלל ונענה זה התפלל ולא נענה".

שאל הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל: הלא מדובר כאן על שני חולים ש"עלו למטה וחולים שווה, והרופאים כבר נתיאשו מחייהם. וכן השניים שעלו לגרדום למשפט ההריגה, וכאשר ניגשו כולם להתפלל היעלה על הדעת שלא יתכוונו?!

האם בכלל יכול להיות שיחלמו על דברים אחרים והבלי הזמן, כאשר הם מתפללים ועומדים על סף הריגה? מהו שלא התפללו תפילה שלימה?

כתב הסבא מקלם וצ"ל ("חכמה ומוסר" מאמר ז): כשרואים דבר זה עומדים משתוממים, היאומן כי יסופר, למה זכתה רחב שהיתה גויה ופרוצה ארבעים שנה! זכתה להיות אשת גדול הדור ממלא מקומו של משה רבינו, אשר העמיד כמה במקומה, והכניס את ישראל לארץ הנבחרת וכבש ל"א מלכים וכו' וכו'. ולא די בזאת אלא שזכתה להעמיד שמונה נביאים בישראל ואת חולדה הנביאה. על מה ולמה זכתה לכל הגדולה הזאת, ואיך זכתה לזכויות נשגבות אלו!?

זכות אחת עשתה וממנה זכתה לכל הגדולה הזאת! עשתה חסד עם ב' אנשים והחביאתם אצלה בעליה שלא יתפשם מלך יריחו, ובזה עשתה זכות לכלל ישראל שהיו הם שלוחם, לכן זכתה וקבלה שכר עצום זה.

סיפור מדהים ומאלף סיפר על עצמו הגאון רבי חיים קרייזירט זצ"ל, וממנו נלמד עד כמה נשגבה מעלת עשיית חסד עם הזולת: "בתקופה שלמדתי בישיבה, היה שם בחור עיוור, שמחוטר כל נאלץ לישון על הרצפה, הדבר חרה לי מאוד, ריחמתי עליו ונתתי לו את מיטתי לישון בה ואני ישנתי על הרצפה".

"לאחר תקופה, הגיעו הנאצים ימ"ש לישיבה, והעלו אחד אחד למשפט, קודם שהוציאוהו להורג ביריה, כאשר הגיע תורי - מספר רבי חיים - גזר עלי השופט גזר דין מוות. ידעתי שעד המוות יש לי בערך עוד שתי דקות. פרצתי בבכי והעזתי לפנות בבקשה לבורא עולם: "זכור לי זכות זו שעשיתי עם הבחור העיוור כשנתתי לו את מיטתי והלכתי לישון על הרצפה".

אמר לו הנאצי הממונה על ההריגה: "הינך בחור נאה, חבל עליך, תברח! ואני אעשה את עצמי כאילו אני יורה עליך אך מחטיא את המטרה..." וכך הוי, רבי חיים ברח וניצל.

וכך הוי, רבי חיים ברח וניצל.

בדרך הדרוש

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)

(להתעדן באהבתך)

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)

איתא במדרש בשעת מיתת אהרן הבטיחו הקב"ה למשה שהוא בעצמו יקבור אותו וזה שאמר הכתוב נקום נקמת וכו' ממילא כל אשר לא יבוא באש נמצא מוכח הפסוק הזה מוכח שאני יכול לקבור אותך לז"א אחר תאסף אל עמך. (מדרש יונתן)